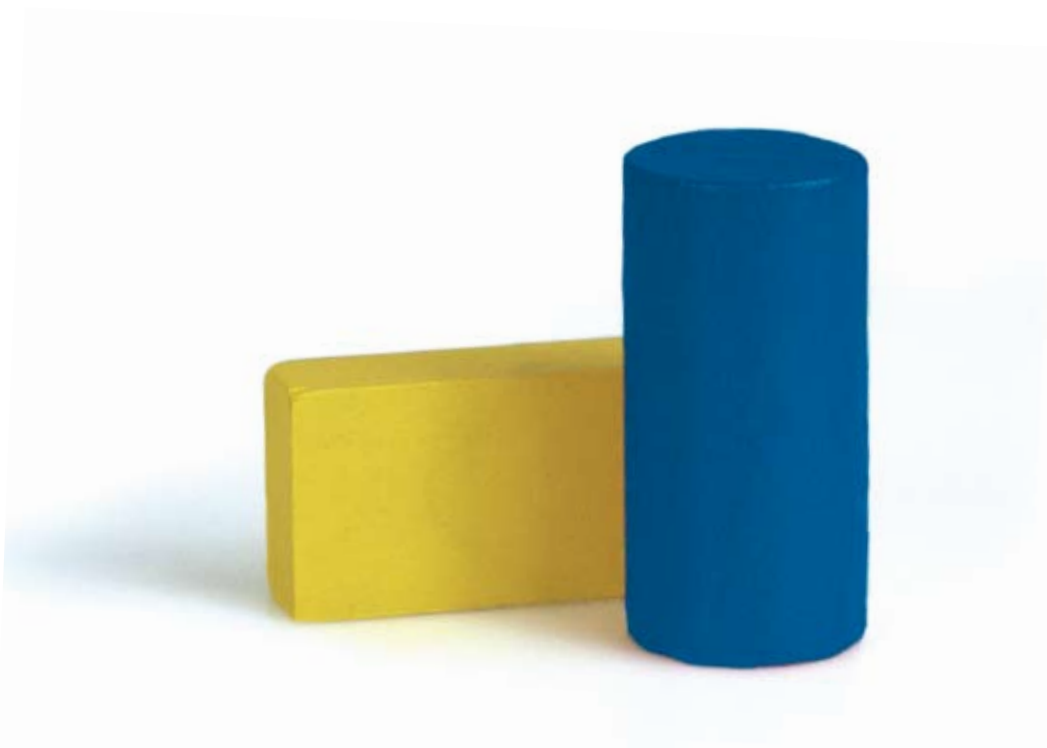

Upphandlingsreglerna – en introduktion

Om du vill ha informationen i ett alternativt format, kontakta
Konkurrensverket via e-post konkurrensverket@kkv.se
eller via telefon 08-700 16 00.

April 2008, Camilla Graf Morin och Linda Dahlström.

Red: Kerstin Riese.

Del 1	Lagen om offentlig upphandling (LOU)	sid 5
Del 2	Lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF)	sid 31
	Lagar och förordningar	sid 57
	Ordlista	sid 58
	Länkar	sid 60
	Kontakta oss	sid 63

Del 1 Lagen om offentlig upphandling (LOU)

Innehåll

1. Inledning.....	6	7. Upphandling under tröskelvärderna och av B-tjänster oavsett värde	21
Vilka omfattas av lagen?	7	Upphandlingsförfaranden	21
Vad är offentlig upphandling?	7	Förenklat förfarande.....	21
Vissa undantag	8	Urvalsförfarande.....	22
2. Upphandlingsprocessen.....	8	Direktupphandling.....	22
3. Principer för all offentlig upphandling	10	Förfrågningsunderlaget	22
4. Gemensamt för all offentlig upphandling	11	Kriterierna ska viktas eller anges i prioritetsordning	22
Förfrågningsunderlaget	11	Skälig anbudstid	23
Tekniska specifikationer.....	12	Annonsering	23
Utvärderingsgrunder	12	B-tjänster över tröskelvärderna	23
Sociala hänsyn och miljöhänsyn	12	Upphandlingar som rör rikets säkerhet och försvarsupphandlingar	24
Annonsering	12	8. Upphandling över tröskelvärderna.....	24
CPV-nomenklatur	13	Upphandlingsförfaranden	24
Kommunikation	13	Öppet förfarande.....	24
Prövning av anbud	13	Selektivt förfarande.....	24
Uteslutning av leverantör	14	Förhandlat förfarande.....	25
Kontroll av leverantörers lämplighet	14	Tekniska specifikationer m.m.	25
Tilldelning av kontrakt	14	Viktning av kriterierna är huvudregel ..	25
Information om tilldelningsbeslut	14	Annonsering	25
Dokumentation och bevarande av handlingar	15	Tidsfrister	27
Offentlighet och sekretess	15	Kriterier för urval	27
Upphandlande myndigheter som omfattas av offentlighetsprincipen	15	Åberopa annans kapacitet	27
Statliga bolag omfattas inte av offentlighetsprincipen	16	Dokumentation	28
Projekttävlingar	16	Restriktiv tolkning av undantagsregler	28
5. Ramavtal.....	16	9. Klaga på en upphandling	28
Ramavtal med en leverantör	17	Överprövning	28
Ramavtal med flera leverantörer	17	Skadestånd	29
Tilldelning av villkoren	18	Andra möjligheter att klaga	29
Förnyad konkurrensutsättning	18	Lagar och förordningar	57
Ramavtal för upphandlande myndigheter	18	Ordlista	58
6. Vilket kapitel ska tillämpas?.....	19	Länkar.....	60
Tröskelvärderna	20	Kontakta oss.....	63
Uppdelning i A- och B-tjänster	20		

Lagen om offentlig upphandling – en introduktion

Syftet med denna skrift är att ge en introduktion till de bestämmelser som gäller för offentlig upphandling. Lagstiftningen är detaljrik och många personer kommer i kontakt med området. Många arbetar med upphandlingsfrågor på en mer övergripande nivå och behöver därför inte ha information om mer detaljerade aspekter i lagstiftningen. Konkurrensverket vill genom denna skrift därför översiktligt informera om lagstiftningen.

Med upphandling inom **den klassiska sektorn** avses offentliga upphandlingar som görs av kommuner, landsting, statliga myndigheter och vissa offentliga bolag, som inte bedriver någon av de verksamheter som hör till försörjningssektorerna (LOU).

Med upphandling inom **försörjningssektorerna** avses sådan upphandling som görs av upphandlande enheter som bedriver verksamhet inom något av områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF).

1. Inledning

Syftet med upphandlingsreglerna är att upphandlande myndigheter på bästa sätt ska använda de offentliga medel som finansierar offentliga upphandlingar, genom att uppsöka och dra nytta av konkurrensen på aktuell marknad. Samtidigt syftar regelverket till att ge leverantörerna möjlighet att tävla på samma villkor i varje upphandling. Värdet av den offentliga upphandlingen uppskattas i Sverige till mellan 400 och 500 miljarder kronor per år.

Den 1 januari 2008 trädde lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) ikraft. Lagen bygger i huvudsak på EG-direktivet om offentlig upphandling. EG:s direktiv för offentlig upphandling utgör en viktig del i arbetet med att förverkliga den inre marknaden och att få den att fungera effektivt. Sverige är anslutet till ett avtal avseende offentlig upphandling, det så kallade General Procurement Agreement (GPA) inom ramen för samarbetet i världshandelsorganisationen (WTO). Genom att följa de svenska upphandlingsbestämmelserna följer upphandlande myndigheter de skyldigheter som följer av både EG-direktiv och GPA.

Lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) tillsammans med lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF) ersätter lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (gamla LOU), se vidare proposition 2006/07:128 Ny lag om offentlig upphandling och upphandling inom vatten, energi, transporter och posttjänster. Lagarna bygger i huvudsak på EG-direktiven 2004/18/EG och 2004/17/EG.

En direktivbestämmelse som inte är införlivad med nationell rätt kan trots detta under vissa förutsättningar vara tillämplig, om regeln har s.k. **direkt effekt**. Om ett land underlåter att införliva ett direktiv i tid, inte införlivar direktivet i sin helhet eller införlivar det felaktigt, har EG-domstolen i ett antal domar fastställt att direktivbestämmelser kan åberopas direkt av enskilda (t.ex. företag) i nationella domstolar. Detta gäller i den mån bestämmelsen är klar och tydlig och uttrycker en rättighet för den enskilde mot staten, kommuner m.fl. upphandlande myndigheter.

Konkurrensverket utövar tillsyn över den offentliga upphandlingen. Detta sker bland annat genom egna initiativ, utredning av inkomna klagomål och regelbundna kontakter med revisorer och andra berörda aktörer. Konkurrensverket arbetar också med generell vägledning och information på området genom bland annat nyhetsbrev, information på webbplatsen och daglig telefoninformation.

Vilka omfattas av lagen?

De som omfattas av definitionen i LOU benämns upphandlande myndigheter. Dessa är statliga och kommunala myndigheter, såsom beslutande församlingar i kommuner och landsting, vissa **offentligt styrda organ** (t.ex. flertalet kommunala och en del statliga bolag) och sammanslutningar av en eller flera upphandlande myndigheter eller ett eller flera offentligt styrda organ. Även till exempel kommunala och statliga aktiebolag kallas i LOU för upphandlande myndigheter.

Vad är offentlig upphandling?

Med offentlig upphandling avses de åtgärder som vidtas av en upphandlande myndighet för att tilldela ett kontrakt eller ingå ett ramavtal avseende **varor, tjänster eller byggentreprenader**. Med ramavtal avses ett avtal som ingås mellan en eller flera upphandlande myndigheter och en eller flera leverantörer för att fastställa villkoren för senare tilldelning av kontrakt under en given tidsperiod.

Med offentligt styrda organ

avses till exempel sådana bolag, föreningar och stiftelser som tillgodoser behov i det allmännas intresse, under förutsättning att behovet inte är av industriell eller kommersiell karaktär och där staten, en kommun, ett landsting eller en annan upphandlande myndighet till största delen finansierar eller kontrollerar verksamheten.

Lagen definierar t.ex. ett varukontrakt som ett kontrakt som gäller köp, leasing, hyra eller hyrköp av varor.

Vissa undantag

Upphandling enligt försörjningslagen

För upphandling inom försörjningssektorerna gäller en separat lag med något mer flexibla regler; lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF). Denna lag innehåller procedurbestämmelser för hur förfarandet ska genomföras både över och under tröskelvärdena och regler för överprövning och skadestånd. I vissa fall kan en upphandlande myndighet, exempelvis en kommun, bedriva verksamhet inom ramen för båda upphandlingslagarna. Det avgörande för om upphandlingen ska göras enligt LOU eller LUF är för vilken verksamhet det som upphandlas är avsett. Om det som upphandlas är avsett för båda verksamheterna får en överviktsprincip tillämpas. För det fall det inte är möjligt att avgöra vilken verksamhet som kontraktet huvudsakligen avser ska LOU tillämpas.

Särskilda undantag

I LOU anges några undantag. LOU gäller t.ex. inte för kontrakt som främst syftar till att ge en upphandlande myndighet möjlighet att tillhandahålla eller driva publika telenät eller att för allmänheten tillhandahålla teletjänster. Andra undantag är t.ex. förvärv och hyra av fastigheter och befintliga byggnader, likaså kontrakt avseende anställningar, vissa forsknings- och utvecklingstjänster, skiljemanna- och förlikningsuppdrag samt upphandling av vissa finansiella tjänster. Vissa upphandlingar som görs med stöd av regler som överenskommit i internationella organisationer m.m. är också undantagna.

Koncessioner

För upphandling av **byggkoncessioner** och **tjänstekoncessioner** gäller inte samma detaljerade regler som för övrig upphandling. Vid upphandling av en byggkoncession finns bland annat särskilda regler om annonsering och tidsfrister. Tjänstekoncessioner är undantagna från lagens tillämpningsområde men omfattas av de grundläggande principerna.

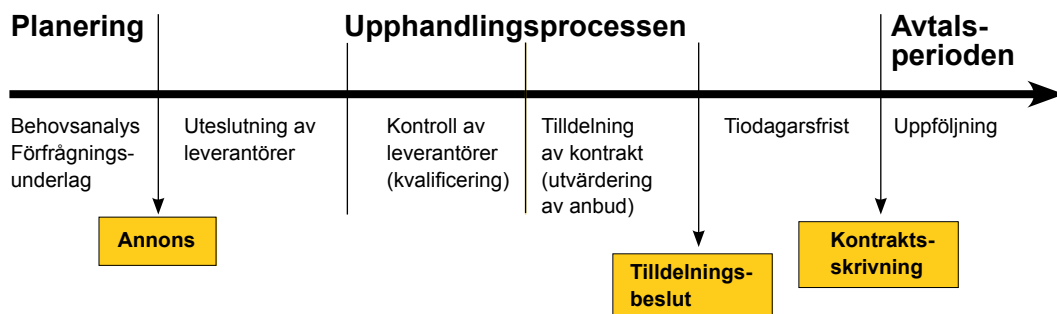
Med kontrakt avseende **byggkoncessioner** avses ett kontrakt av samma slag som ett byggentreprenadkontrakt men som innebär att ersättningen helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja anläggningen.

Med **tjänstekoncession** avses ett kontrakt av samma slag som ett tjänstekontrakt men som innebär att ersättningen för tjänsterna helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja tjänsten.

2. Upphandlingsprocessen

En offentlig upphandling inleds med en identifiering av ett behov och en analys av hur behovet kan tillgodoses. Upphandlingen planeras därefter varvid bland annat en beräkning av kontraktets totala värde ska göras. Beräkningen av värdet syftar till att fastställa om kontraktets totala värde ligger över det s.k. tröskelvärdet som avgör vilka regler som ska tillämpas.

Upphandlingsprocessen kan åskådliggöras så här:

Lagens struktur följer upphandlingsprocessen och den innehåller följande kapitel:

- 1 kap. Lagens innehåll och tillämpningsområde samt allmänna bestämmelser
- 2 kap. Definitioner
- 3 kap. Tröskelvärden
- 4 kap. Upphandlingsförfaranden
- 5 kap. Ramavtal
- 6 kap. Tekniska specifikationer och särskilda kontraktsvillkor i förfrågningsunderlag m.m.
- 7 kap. Annonsering av upphandling
- 8 kap. Tidsfrister för att komma in med anbudsansökningar och anbud m.m.
- 9 kap. Kommunikation, information och dokumentation
- 10 kap. Uteslutning av leverantörer
- 11 kap. Kontroll av leverantörers lämplighet och val av deltagare m.m.
- 12 kap. Tilldelning av kontrakt
- 13 kap. Byggkoncessioner
- 14 kap. Projekttävlingar på tjänsteområdet
- 15 kap. Upphandling som inte omfattas av direktivet
- 16 kap. Överprövning, skadestånd m.m.

3. Principer för all offentlig upphandling

De grundläggande principerna för offentlig upphandling gäller för all upphandling av varor, tjänster och byggtreprenader. Dessa är krav på icke-diskriminering, likabehandling, transparens (öppenhet och förutsebarhet), proportionalitet och ömsesidigt erkännande och de anges i 1 kap. 9 § LOU. Att begreppet affärsmässighet utmönstrades ur LOU vid årsskiftet 2007/2008 och ersattes av dessa principer innebar inte någon ändring i sak.

1. Principen om icke-diskriminering

Principen om icke-diskriminering innebär att det är förbjudet att direkt eller indirekt diskriminera leverantörer främst på grund av nationalitet. Även om den upphandlande myndigheten inte förväntar sig några utländska anbud får den vid utformningen av förfrågningsunderlaget inte införa krav som enbart svenska företag känner till eller kan utföra. Den upphandlande myndigheten får vidare t.ex. inte ge ett lokalt företag företräde med anledning av dess geografiska läge.

2. Principen om likabehandling

Principen om likabehandling innebär att alla leverantörer ska behandlas lika och ges lika förutsättningar. Alla måste exempelvis få samma information och vid samma tillfälle.

3. Principen om transparens

Principen om transparens medför främst skyldigheten för den upphandlande myndigheten att skapa öppenhet, att lämna information om upphandlingen och det praktiska tillvägagångssättet vid denna. För att anbudsgivarna ska ges samma förutsättningar för anbudsgivning måste förfrågningsunderlaget vara klart och tydligt och innehålla samtliga krav på det som ska upphandlas.

4. Proportionalitetsprincipen

Med proportionalitetsprincipen avses att kraven på leverantören och kraven i kravspecifikationen måste ha ett naturligt samband med och stå i rimlig proportion till det som upphandlas. De krav som ställs ska vara både lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet. Om det finns flera alternativ bör det alternativ väljas som är minst ingripande eller belastande.

5. Principen om ömsesidigt erkännande

Principen om ömsesidigt erkännande innebär att intyg och certifikat som har utfärdats av en medlemsstats behöriga myndigheter ska gälla också i övriga EU/EES-länder.

4. Gemensamt för all offentlig upphandling

Förfrågningsunderlaget

Förfrågningsunderlaget är det underlag för anbud som en upphandlande myndighet tillhandahåller en leverantör inför en upphandling. Till förfrågningsunderlaget hör även de handlingar som kompletterar det.

Den väsentligaste uppgiften i förfrågningsunderlaget är att ange föremålet för upphandlingen, som ska anges preciserat och begripligt. Ett väl utarbetat förfrågningsunderlag med en tydlig struktur underlättar för leverantörerna i arbetet med att utarbeta anbud men också för myndigheten vid utvärderingen av anbuden och vid utformningen av avtalet med vald leverantör.

Ett förfrågningsunderlag består åtminstone av

1. **krav på leverantören** (avseende leverantörens ekonomiska ställning samt tekniska och yrkesmässiga kapacitet) vid öppet och förenklat förfarande,
2. **kravspecifikation** eller **uppdraagsbeskrivning**,
3. **utvärderingsgrund** – lägsta pris eller det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet (inklusive utvärderingskriterier, det vill säga de omständigheter som används för att urskilja det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet)
4. **kommersiella villkor** som ska gälla under avtalsperioden (t.ex. betalnings- och leveransvillkor)
5. **administrativa bestämmelser** för upphandlingen (t.ex. upphandlingsförfarande, sista anbudsdag och anbudets giltighetstid).

En upphandlande myndighet får även ställa särskilda krav på hur kontraktet ska fullgöras, sådana krav kan avse t.ex. sociala hänsyn och miljöhänsyn.

Det är viktigt att den upphandlande myndigheten noggrant formulerar förfrågningsunderlaget så att det blir fullständigt och tydligt, eftersom detta som huvudregel inte får ändras under upphandlingens gång.

Om en leverantör inte förstår eller anser att förfrågningsunderlaget är oklart bör den upphandlande myndigheten kontaktas för ett eventuellt förtydligande.

Om en upphandlande myndighet under upphandlingen av skilda skäl finner det nödvändigt att väsentligen ändra kraven måste upphandlingen normalt göras om från början.

Att avbryta en upphandling kan medföra kostnader för leverantörerna och får därför endast göras om sakliga skäl föreligger.

Tekniska specifikationer

De tekniska specifikationerna i en kravspecifikation får normalt inte hänvisa till ett visst varumärke eller ursprung. Om myndigheten inte kan beskriva föremålet för upphandlingen tillräckligt preciserat och begripligt utan en sådan hänvisning, får det göras under förutsättning att tillägg sker av orden ”eller likvärdigt”.

De tekniska specifikationerna kan antingen utformas som prestanda- eller funktionskrav eller vara utformade genom hänvisning till olika standarder.

De tekniska specifikationerna bör, när de inte utformas med prestanda- eller funktionskrav, vara utformade så exakta och precisa som möjligt. Detta underlättar ofta upphandlingsprocessen och ger en bättre tydlighet och ökad förståelse för de tekniska kraven.

Utvärderingsgrunder

En upphandlande myndighet ska ange vilken utvärderingsgrund den kommer att använda sig av vid utvärderingen. Den kan välja mellan att ange att den kommer antingen att anta

- det anbud som är det **ekonomiskt mest fördelaktiga** för myndigheten

eller

- det anbud som har **lägsta pris**.

Används utvärderingsgrunden det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet ska myndigheten ange vilka **utvärderingskriterier** den kommer att ta hänsyn till vid utvärderingen.

Sociala hänsyn och miljöhänsyn

I förfrågningsunderlaget kan även ställas krav på hållbar utveckling, såsom sociala hänsyn och miljöhänsyn. I Sverige arbetar Miljöstyrringsrådet (www.msr.se) med att ta fram miljökrav för miljöanpassad upphandling samt med övrig information om hållbar upphandling. Kraven uppdateras kontinuerligt för att anpassas till den tekniska utvecklingen på marknaden. Konkurrensverket kommer under 2008 att utarbeta en särskild skrift med fördjupad information om miljökrav vid offentlig upphandling med utgångspunkt i lagstiftning och praxis.

Annonsering

I princip ska all offentlig upphandling annonseras. Annonseringen görs på olika sätt beroende på vilket upphandlingsförfarande som tillämpas och valet av förfarande avgörs av

I LOU anges exempel på olika **utvärderingskriterier** såsom kvalitet, leverans- eller genomförandetid, miljöegenskaper, driftkostnader, kostnadseffektivitet, pris, estetiska, funktionella och tekniska egenskaper, service och tekniskt stöd.

upphandlingens beräknade värde, typ av upphandlande myndighet och kategori av tjänst. Direktupphandlingar behöver inte annonseras och annonsering behöver inte heller ske i vissa särskilt i lagen angivna situationer vid förenklat förfarande och vid förhandlat förfarande. Eftersom sättet att annonsera skiljer sig åt förklaras detta under avsnitten sju och åtta.

CPV-nomenklatur

Europeiska kommissionen har tagit fram en särskild nomenklatur "Common Procurement Vocabulary", CPV, för varor, tjänster och byggtreprenader. CPV-nomenklaturen ska användas vid annonsering över tröskelvärdena. I en särskild konverteringstabell kan man utläsa om en tjänst är en A- eller B-tjänst. I nomenklaturen har varje vara eller tjänst en sifferkod. Läs mer på EU:s upphandlingsportal SIMAP:s webbplats (www.simap.eu.int).

Kommunikation

Den upphandlande myndigheten får fritt välja mellan vissa olika kommunikationssätt för kommunikation och informationsutbyte. Kommunikationen och informationsutbytet ska ske per post, per telefax eller med elektroniska medel (t.ex. e-post). En ansökan om att få lämna anbud får även göras per telefon. Vidare kan en kombination av de olika kommunikationssätten användas.

Huvudregeln är att både anbudsansökningar och anbud ska lämnas skriftligen. En upphandlande myndighet får bestämma att anbudsansökningar och anbud ska lämnas med något **elektroniskt medel**. Den upphandlande myndigheten ska ange hur ansökningar (i annons) och anbud (i annons eller förfrågningsunderlag) ska lämnas.

I många branscher torde det vara möjligt att ställa krav på att anbud ska lämnas elektroniskt. I ett sådant fall ska ett skriftligt anbud som ges in per post inte beaktas vid upphandlingen. En förutsättning för att ställa krav på elektroniska anbud är bland annat att myndigheten har ett elektroniskt system som säkerställer att anbudssekretessen bevaras. Föreskrifter om sådana säkerhetsanordningar för utrustning för elektronisk mottagning av handlingar finns i en förordning (förordning (2007:1099) om offentlig upphandling och upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster).

Prövning av anbud

En ansökan eller ett anbud som inkommer för sent får inte tas upp till prövning, även om avsändaren inte har orsakat förseningen.

Om **elektroniska medel** ska användas ska dessa vara icke-diskriminerande, allmänt tillgängliga och möjliga att använda tillsammans med sådan maskin- och programvara som i allmänhet används.

Prövningsfasen omfattar olika moment:

- vissa grunder kan leda till **uteslutning av leverantör**,
- **kontroll av leverantörens lämplighet** (kvalificering),
- **tilldelning av kontrakt** (utvärdering av anbud).

Uteslutning av leverantör

Vissa omständigheter **ska** leda till uteslutning av en leverantör medan andra omständigheter **får** leda till en uteslutning.

En upphandlande myndighet ska utesluta en leverantör om myndigheten får kännedom om att leverantören enligt en lagakraftvunnen dom gjort sig skyldig till viss ekonomisk brottslighet. Den brottslighet som ska medföra uteslutning beskrivs genom hänvisning till olika EG-rättsakter och syftet är att förhindra att myndigheter ingår avtal med leverantörer som har dömts för viss brottslighet (deltagande i kriminell organisation, bestickning, bedrägeri och penningtvätt) som riktar sig mot bland annat gemenskapens ekonomiska intressen.

Omständigheter som får medföra att en leverantör utesluts är t.ex. att leverantören är försatt i konkurs eller likvidation eller att leverantören är dömd för brott avseende yrkesutövningen enligt en lagakraftvunnen dom.

En kontroll bör inte ske rutinmässigt av om det finns grund för uteslutning på grund av brott.

Endast när det förekommer grundad anledning att anta att uteslutningsgrundande brott föreligger bör den upphandlande myndigheten skaffa sig underlag för ett eventuellt uteslutningsbeslut.

Kraven ställs ofta så att "en ribba" anges som leverantören ska visa att företaget klarar. Om leverantören passerar "ribban" har leverantören klarat prövningen och anses normalt vara lika kvalificerad som de företag som kvalificerat sig med större marginal.

Den upphandlande myndigheten får inte anta ett anbud som inte uppfyller kraven enligt förfrågningsunderlaget och inte heller göra prövningen mot andra kriterier än dem som har angivits.

Ett erbjudande som inte efterfrågats i förfrågningsunderlaget får inte vägas in vid valet av leverantör.

Kontroll av leverantörens lämplighet – kvalificering

Anbudsgivarens lämplighet granskas utifrån de krav som ställts i förfrågningsunderlaget eller annonsen/kvalifikationsunderlaget avseende leverantörens ekonomiska ställning och tekniska och yrkesmässiga kapacitet. Att kvalificera leverantörer innebär att den upphandlande myndigheten prövar vilka anbudsgivare som uppfyller de kvalifikationskrav som har ställts i upphandlingen. En upphandlande myndighet får inte ställa vilka krav som helst på leverantörerna. Kraven måste ha ett naturligt samband med och vara rimliga i förhållande till det som ska upphandlas.

Tilldelning av kontrakt – utvärdering av anbud

Den upphandlande myndigheten tilldelar kontraktet enligt den utvärderingsgrund som har angivits; antingen det anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga för den upphandlande myndigheten eller det anbud som har lägsta pris.

Information om tilldelningsbeslut

En upphandlande myndighet ska snarast möjligt skriftligen underrätta anbudssökandena och anbudsgivarna om de beslut som fattats om att sluta ett ramavtal eller att tilldela ett kon-

trakt och om skälen för beslutet. Vid en direktupphandling behöver inte underrättelsen göras skriftligt. En skriftlig underrättelse ska lämnas även vid ett beslut att avbryta en upphandling eller att en upphandling ska göras om.

Syftet med bestämmelsen är att en leverantör bättre ska kunna ta tillvara sin rätt att ansöka om överprövning. Det är därför viktigt att upphandlande myndigheter utformar informationen om tilldelningsbeslutet på ett tydligt sätt så att det framgår vilka omständigheter som legat till grund för beslutet att anta ett visst anbud. Det är inte tillräckligt att myndigheten i upplysningarna som skäl anger att den vinnande leverantörens anbud var det ekonomiskt mest fördelaktiga. Om anbudet antagits på den grunden bör i upplysningarna även redovisas vilka omständigheter som myndigheten tagit hänsyn till, för att myndigheten ska anses ha lämnat tillräcklig information om skälen för tilldelningsbeslutet.

Dokumentation och bevarande av handlingar

En upphandlande myndighet ska dokumentera skälen för sina beslut och vad som i övrigt förekommit av betydelse vid upphandlingsförfarandet. Dokument som bör bevaras är exempelvis annons, förfrågningsunderlag, sändlista, öppningsprotokoll, anbudsansökningar, anbud, tjänsteanteckningar avseende kontakter med leverantörer (t.ex. förhandlingsprotokoll), utvärderingsprotokoll och handlingar som utvisar motiven för val av anbudsgivare och leverantör respektive skälen för förkastande av anbudsansökningar och anbud.

När en upphandling har avslutats ska de upphandlande myndigheter som omfattas av arkivlagen iakttäva kraven i denna. Övriga myndigheter ska på betryggande sätt förvara anbudsansökningar och anbud med tillhörande handlingar såsom beskrivningar, modeller och ritningar m.m. Handlingarna ska bevaras minst fyra år från den dag då kontraktet tilldelades.

Offentlighet och sekretess

Upphandlande myndigheter som omfattas av offentlighetsprincipen

Anbudsansökningar och anbud omfattas av så kallad **absolut sekretess** fram till det att den upphandlande myndigheten beslutat att tilldela ett kontrakt till en viss leverantör eller alla anbuden offentliggjorts eller myndigheten på annat sätt avslutat upphandlingen.

För de upphandlande myndigheter som omfattas av offentlighetsprincipen, d.v.s. statliga myndigheter, landsting och kommuner samt kommunala och landstingsägda bolag gäller följande. Efter den tidpunkt då tilldelningsbeslut fattats

Tydligt redovisade skäl för tilldelningsbeslutet medför att anbudssökande, anbudsgivare och andra leverantörer får klart för sig varför kontraktet tilldelades en viss anbudsgivare.

Alltför intetsägande uppgifter kan innebära att myndigheten inte anses ha lämnat upplysningar om skälen för sitt beslut med följd att den föreskrivna fristen på tio dagar för överprövning inte börjar löpa.

Absolut sekretess innebär att uppgifter ur anbudsansökningar och anbud inte får lämnas ut under upphandlingsprocessen till annan än den som har lämnat anbudet eller ansökan.

Exempel: uppgifter om vilka som har begärt ut förfrågningsunderlaget eller vilka som har kommit in med anbudsansökningar är hemliga. Det är inte heller tillåtet att ange hur många anbudsansökningar eller anbud som har inkommit.

eller alla anbud offentliggjorts, omfattas samtliga handlingar rörande upphandlingar av de vanliga reglerna om handlingars offentlighet och sekretess. Det innebär att offentlighetsprincipen som huvudregel gäller för uppgifter i sådana handlingar, d.v.s. att var och en har rätt att ta del av dem. Om någon begär ut handlingar i ett upphandlingsärende, är den upphandlande myndigheten skyldig att skyndsamt pröva om sekretess gäller för några uppgifter i handlingarna. Så kan vara fallet bl.a. om det kan antas att det allmänna lider skada om uppgifterna röjs eller om den upphandlande myndigheten har särskild anledning att anta att en enskild leverantör lider skada om uppgifterna röjs. Uppgifter som omfattas av sekretess får inte lämnas ut.

En leverantör bör redan i sitt anbud noggrant ange vilka uppgifter han anser ska vara sekretessbelagda och skälen till detta. Ett beslut om att inte lämna ut en uppgift i en handling i ett upphandlingsärende kan överklagas till kammarrätten. Vidare kan länsrätten på begäran besluta om ett s.k. editionsföreläggande varigenom den upphandlande myndigheten tvingas lämna ut vissa uppgifter. Den upphandlande myndigheten kan således inte garantera att uppgifter i anbud ska behandlas "konfidentiellt". Efter ett tilldelningsbeslut anses priset i det vinnande anbudet normalt inte vara föremål för sekretess.

Statliga bolag omfattas inte av offentlighetsprincipen

Statliga bolag som är upphandlande myndigheter omfattas normalt inte av offentlighetsprincipen. Dessa bolag omfattas endast av skyldigheten att lämna information om tilldelningsbeslutet som regleras i LOU. Någon skyldighet att lämna ut handlingar eller i övrigt lämna upplysningar om en avslutad upphandling föreligger inte.

Projekttävlingar

I 14 kap. LOU finns särskilda regler för hur en projekttävling genomförs.

Med projekttävling avses en tävling som är öppen för alla och som anordnas av en upphandlande myndighet i syfte att förvärva en ritning eller en projektbeskrivning som en jury utsett till vinnande bidrag.

5. Ramavtal

Upphandlande myndigheter använder sig av ramavtal. Med ramavtal avses enligt LOU ett avtal som ingås mellan en eller flera upphandlande myndigheter och en eller flera leverantörer

i syfte att fastställa villkoren för senare tilldelning av kontrakt under en given tidsperiod. Ett ramavtal kan avse varor, tjänster eller byggtreprenader. Värdet av ett ramavtal ska beräknas till det högsta sammanlagda värdet av samtliga de kontrakt som planeras under ramavtalets löptid. Reglerna beträffande ramavtal gäller såväl för upphandlingar över tröskelvärdena som för upphandlingar under tröskelvärdena.

En upphandling som syftar till att den upphandlande myndigheten ska ingå ett ramavtal ska följa LOU:s bestämmelser. Särskilda regler gäller sedan för tilldelning av kontrakt (avrop) som görs utifrån ett ramavtal. Tilldelning av kontrakt som grundar sig på ett ramavtal får inte väsentligt avvika från villkoren i avtalet.

Ramavtalets löptid ska vara **max fyra år** (inklusive options- och förlängningsklausuler) om det inte finns **särskilda skäl**.

Ramavtal kan ingås antingen med **en leverantör** eller med **flera leverantörer**.

Ramavtal med en leverantör

Kontrakt som grundar sig på ett ramavtal som ingåtts med en enda leverantör tilldelas i enlighet med villkoren i ramavtalet. Här finns möjlighet till skriftligt samråd (ej förhandling) med leverantören som kan lämnas möjlighet att precisera villkoren, t.ex. pris, om det är knutet till en prisjusteringsklausul eller att närmare ange vad en konsulttjänst ska avse eller hur en sådan tjänst ska utföras. Samrådet får inte ersätta tidigare inlämnade uppgifter, utan det ska på något sätt konkretisera tidigare lämnade uppgifter.

Ramavtal med flera leverantörer

Om ett ramavtal ingås med flera leverantörer ska dessa vara minst tre, under förutsättning att det finns minst tre leverantörer som uppfyller kraven. Information om beslut om att sluta ett ramavtal ska lämnas till anbudssökanden och anbudsgivare. En upphandling av ett ramavtal kan bli föremål för ansökan om överprövning och skadestånd. Vid ett ramavtal som ingåtts med flera leverantörer tilldelas kontrakt som grundar sig på ramavtalet

antingen

- genom tillämpning av villkoren i ramavtalet (t.ex. rangordning)

eller

- om alla villkor inte är fastställda i ramavtalet, efter en förnyad konkurrensutsättning.

EG-direktivet slår fast att en upphandlande myndighet inte får använda ramavtal på ett otillbörligt sätt eller på ett sådant sätt att konkurrensen förhindras, begränsas eller snedvrids.

Att analysera konsekvenserna av att ingå ett ramavtal och vilka följder en viss konstruktion kan väntas få är ofta en förutsättning för en fungerande och lämplig lösning.

Särskilda skäl kan utgöras av t.ex. ett avgränsat projekt som beräknas pågå något längre tid än fyra år och som inte har någon naturlig fortsättning när projektet avslutats. Ett annat skäl kan vara att upphandlingen medför stora investeringar för leverantören som ska betala sig under avtalstiden.

Tillämpning av villkoren

Tilldelning av ett kontrakt på grundval av ett ramavtal med flera leverantörer där alla villkor inte är fastställda, ska om inte särskilda skäl föranleder annat, ske i enlighet med en i ramavtalet fastställd rangordning eller annan anvisning. Även här finns möjlighet att komplettera villkoren inom ramen för avtalet i enlighet med vad som ovan angivits om **skriftligt samråd** vid avtal med en enda leverantör.

Förnyad konkurrensutsättning

Blir det aktuellt med en förnyad konkurrensutsättning ska den upphandlande myndigheten

1. skriftligen samråda med de leverantörer som kan genomföra kontraktet (begränsat till de leverantörer som är parter i avtalet),
2. ge leverantörerna en tillräcklig tidsfrist för att inkomma med skriftligt anbud för varje enskilt kontrakt,
3. inte ta del av innehållet i mottagna skriftliga anbud innan svarstiden har löpt ut (omfattas av anbudssekretessen i 6 kap. 2 § tredje stycket sekretesslagen) och
4. tilldela varje enskilt kontrakt till den anbudsgivare som har lämnat det bästa anbudet på grundval av de tilldelningskriterier som angetts i förfrågningsunderlaget till ramavtalet.

Villkoren i ramavtalet kan inte omförhandlas i den förnyade konkurrensutsättningen och inte heller kan krav som ställts i avtalet ändras eller bytas ut. Ändringar i sak av villkoren är således inte tillåtna. Om det är nödvändigt får dock villkoren som angetts i ramavtalet preciseras och kompletteras. Det är då fråga om att komplettera eller förfina villkoren i ramavtalet för att fånga upp särskilda omständigheter för att kunna fullgöra ett enskilt kontrakt. En förnyad konkurrensutsättning av priset kan äga rum, vilket innebär att priset inte behöver vara bestämt redan i ramavtalet. En precisering kan gå ut på uppgift om prisreduktion vid inköp över en viss volym, uppgift om vilka konsulter som är tillgängliga vid ett visst givet tillfälle och leveranstid vid ett särskilt brådskande tillfälle.

Ekonomistyrningsverket (ESV) har en central samordningsroll för den statliga inköpssamordningen, vilket bland annat innebär att samordna arbetet mellan de ramavtalsansvariga myndigheterna och övriga statliga myndigheter för att uppnå en effektivare inköpsverksamhet för staten.

Webbplatsen www.avropa.se är en portal för all statlig inköpssamordning och ger information om upphandlingar och ramavtal som sker inom den statliga inköpssamordningen.

Ramavtal för upphandlande myndigheter

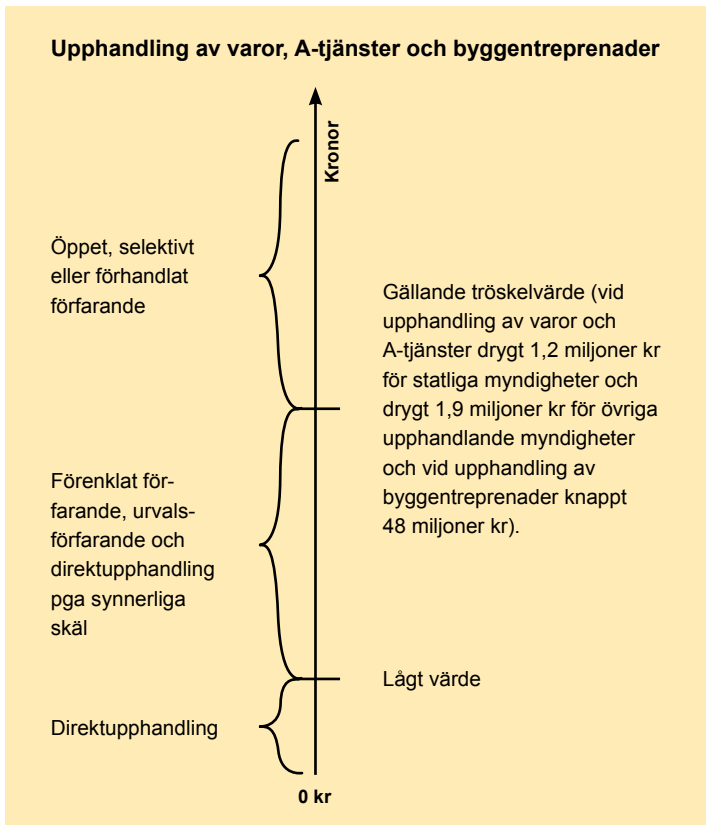
Inom statsförvaltningen finns ramavtal som tecknats för myndigheter och som omfattar många varor och tjänster. Myndigheter under regeringen ska följa förordningen (1998:796) om statlig inköpssamordning. Där regleras att det ska finnas ramavtal eller andra gemensamma avtal som omfattar varor och tjänster som myndigheterna upphandlar ofta, i stor omfatt-

ning eller som uppgår till stora värden. Syftet är att åstadkomma besparingar för staten genom att effektivisera upphandlingarna. Myndigheterna ska använda dessa avtal om de inte sammantaget finner en annan form av avtal bättre. Detta innebär att myndigheterna kan tilldela ett kontrakt (avropa) direkt från en leverantör som finns med på något av dessa ramavtal.

Kommuner, landsting och offentliga bolag är i vissa fall anslutna till de statliga ramavtalen och många har egna former för inköpsamverkan. För många upphandlande myndigheter är det obligatoriskt enligt interna beslut att använda sådana avtal.

6. Vilket kapitel ska tillämpas?

Det beräknade förväntade värdet av kontraktet och, beträffande tjänster, kategori av tjänst avgör vilket kapitel och förfarande som ska tillämpas vid upphandlingen. Är det fråga om en upp-

Illustrationen visar att LOU:s bestämmelser gäller oavsett upphandlingens värde.

handling som beräknas understiga aktuellt tröskelvärde ska bestämmelserna i 15 kap. LOU tillämpas. Upphandling av en så kallad B-tjänst ska genomföras enligt 15 kap. LOU, oavsett kontraktets värde. Om en upphandling avser en kombination av varor och tjänster ska den upphandlande myndigheten följa de regler som gäller för den typ som dominerar värdemässigt. Detsamma gäller om det är fråga om en blandning av A- och B-tjänster.

Tröskelvärden

Reglerna som är gemensamma för hela EU:s inre marknad gäller endast för upphandlingar över vissa värden, så kallade tröskelvärden. Det är främst här, vid de värdemässigt större upphandlingarna, som företagen väntas vara intresserade av att bevaka affärsmöjligheter och anbudsmarknader i andra länder än hemlandet för att eventuellt lämna in ett anbud.

Vid upphandling gäller olika bestämmelser i lagen beroende på om värdet beräknas vara över eller under tröskelvärdet.

En upphandlande myndighet ska beräkna värdet av en upphandling för att fastställa tröskelvärdet. Tröskelvärdet ska beräknas exklusive mervärdesskatt och för avtalets hela löptid. Även eventuella optioner och förlängningsklausuler ska räknas in som om de kommer att utnyttjas. Eventuella premier eller ersättningar som anbudssökande eller anbudsgivare kommer att erbjudas ska också räknas in. Upphandlingen får inte delas upp och beräkningsmetod får inte väljas i syfte att komma under tröskelvärdet. Upprepade upphandlingar av samma kategori varor och tjänster under ett budgetår ska sammanräknas.

Varor och tjänster	Tröskelvärdena 2008* uttryckta i	
	EURO	SEK
Statliga myndigheter	133 000	1 233 901
Övriga upphandlande myndigheter (t.ex. kommuner, landsting, allmännyttiga bolag, föreningar, stiftelser)	206 000	1 911 155
Byggtreprenader		
Samtliga upphandlade myndigheter	5 150 000	47 778 869

*Regeringens tillkännagivande (2008:32) av tröskelvärdena vid offentlig upphandling.

Uppdelning i A- och B-tjänster

Tjänster delas in i A- och B-tjänster. Är det fråga om en upphandling av en A-tjänst ska den upphandlas enligt 15 kap.

LOU om värdet beräknas understiga tröskelvärdet, annars enligt övriga bestämmelser. B-tjänster ska däremot oavsett värde upphandlas enligt 15 kap. LOU.

Anledningen till uppdelningen av tjänsterna är att A-tjänsterna anses vara mer lämpade för internationell konkurrens medan B-tjänster ofta är av sådan karaktär med hänsyn till nationella regler m.m. att det ansetts svårare att dra nytta av konkurrens från utländska leverantörer.

7. Upphandling under tröskelvärdena och av B-tjänster oavsett värde

Bestämmelserna i 15 kap. LOU är som ”en lag” i lagen. Kapitel 7 innehåller procedurregler för upphandling som inte omfattas av EG-direktiven, det vill säga upphandlingar under tröskelvärdena, upphandling av B-tjänster oavsett värde samt försvars- och säkerhetsupphandling. Dessa regler benämns ibland som Sveriges nationella regler och de bygger framför allt på de bestämmelser som Sverige hade för offentlig upphandling innan EG:s upphandlingsbestämmelser antogs. De grundläggande principerna för offentlig upphandling som återgivits ovan gäller även för upphandling enligt 15 kap. LOU.

Upphandlingsförfaranden

Den upphandlande myndigheten kan fritt välja mellan att genomföra ett förenklat förfarande eller ett urvalsförfarande:

Förenklat förfarande

Med förenklat förfarande avses ett förfarande där alla leverantörer har rätt att delta, deltagande leverantörer ska lämna anbud och den upphandlande myndigheten **får förhandla** med en eller flera anbudsgivare. Den upphandlande myndigheten begär i regel in anbud genom en annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig, eller genom annons i annan form som möjliggör effektiv konkurrens (t.ex. rikstäckande dagstidningar och branschtidningar). Under särskilda förutsättningar som anges i lagen får den upphandlande myndigheten utan föregående annonsering begära anbud från leverantörer genom att skicka en skrivelse.

A-tjänster är t.ex. reklam-tjänster, tjänster avseende fastighetsförvaltning, organisationskonsulttjänster och olika transporter.

B-tjänster är t.ex. juridiska tjänster och hälso- och sjukvårdstjänster. Dessa ska således oavsett värde upphandlas enligt 15 kap. LOU.

I lagens bilaga 2 och 3 anges vilka tjänster som räknas som A-tjänster respektive B-tjänster. Grupperingen här är ganska grov och för att förstå vad som omfattas av de olika kategorierna kan man söka ledning i den så kallade CPV-nomenklaturen, se avsnitt fyra.

Urvalsförfarande

Med urvalsförfarande avses ett förfarande där alla leverantörer har rätt att ansöka om att få lämna anbud, den upphandlande myndigheten inbjuder vissa leverantörer att lämna anbud och den upphandlande myndigheten **får förhandla** med en eller flera anbudsgivare. Den upphandlande myndigheten ska publicera en ansökningsinbjudan genom annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig. Den upphandlande myndigheten får i annonsen ange hur många leverantörer den avser att bjuda in att lämna anbud. Det saknas bestämmelser som närmare reglerar hur urvalet ska gå till. De grundläggande gemenskapsrättsliga principerna ska dock följas.

Direktupphandling

Med direktupphandling avses ett förfarande utan särskilda krav på anbud. Direktupphandling får endast användas om kontraktets **värde är lågt** eller om det finns **synnerliga skäl**. Den upphandlande myndigheten ska vid behov besluta om riktlinjer för användning av sådant förfarande. Riktlinjerna kan t.ex. innehålla vald gräns för lågt värde. Även vid direktupphandling bör prisjämförelser göras mellan olika leverantörer där detta är möjligt.

Sker upprepade direktupphandlingar av samma typ av vara eller tjänst bör ett ramavtal övervägas som då tecknas efter en formell upphandling. Ett anskaffningsbehov får inte delas upp i mindre delar i syfte att komma under gränsen för direktupphandling.

Förfrågningsunderlaget

Av ett förfrågningsunderlag ska det vidare framgå om ett anbud kan komma att antas utan föregående förhandling. En leverantör som inte särskilt har tillfrågats har rätt att på begäran få förfrågningsunderlaget på samma villkor som andra leverantörer.

Kriterierna ska viktas eller anges i prioritetsordning

Vid utvärderingsgrunden det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet ska den upphandlande myndigheten ange antingen hur de olika utvärderingskriterierna kommer att viktas eller ange dem i fallande prioritetsordning. Kriterieviktningen får anges som ett intervall med en lämplig största tillåtna spridning. Viktningen kan exempelvis, om kriterierna t.ex. är kvalitet och pris bestämmas till 70 procent respektive 30 procent. Om viktningen av kriterierna anges med intervall kan intervallet exempelvis vara en spridning mellan 60–70 procent respektive 30–40 procent.

Ett avtal som en upphandlande myndighet ingått utan att ha iakttagit sin skyldighet att tillämpa LOU, en otillåten direktupphandling, har inte utgjort hinder för överprövning i domstol. En domstolsprövning kan leda till ett beslut om att myndigheten måste göra om upphandlingen.

Skälig anbudstid

Vid förenklat förfarande och urvalsförfarande finns inte några särskilt angivna tidsfrister för att inkomma med anbud utan det anges att leverantören ska ges skälig tid. Sätts en för kort anbudstid finns risk för att konkurrensen inte kan utnyttjas fullt ut. Om en leverantör klagar vid domstol kan domstolen besluta att upphandlingen får göras om på grund av för kort anbudstid.

Annonsering

Som huvudregel gäller att all upphandling, utom direktupphandling, ska annonseras. Skyldigheten att annonsera innebär att en annons ska publiceras i en elektronisk databas som är allmänt tillgänglig. Ett alternativ vid förenklat förfarande är en annons i annan form som möjliggör effektiv konkurrens.

Vid ett förenklat förfarande begär den upphandlande myndigheten in anbud genom en annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig, eller genom annons i annan form som möjliggör effektiv konkurrens, t.ex. rikstäckande dagstidningar och branschtidningar. Under särskilda förutsättningar som anges i lagen får den upphandlande myndigheten utan föregående annonsering begära anbud från leverantörer genom att skicka en skrivelse.

Vid ett urvalsförfarande ska den upphandlande myndigheten publicera en ansökningsinbjudan genom annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig. Tiden för att komma in med anbudsansökningar får aldrig vara kortare än tio dagar.

Av inbjudan vid ett urvalsförfarande ska det framgå dels hur en anbudsansökan får lämnas, dels den dag ansökan senast ska ha kommit in. Myndigheten får i sin inbjudan ange det antal leverantörer som den avser att bjuda in. Antalet ska då bestämmas med hänsyn till arten av det som ska upphandlas och vara tillräckligt stort för att effektiv konkurrens ska uppnås.

B-tjänster över tröskelvärdena

Utöver ovannämnda regler ska myndigheten vid upphandling av B-tjänster göra en tröskelvärdesberäkning enligt reglerna i 3 kap. LOU. B-tjänster över tröskelvärdena ska hänvisa till europeiska specifikationer och standarder i de fall förfrågningsunderlaget innehåller en teknisk beskrivning. När upphandlingen är avslutad ska myndigheten inom 48 dagar annonsera resultatet av upphandlingen i EUT.

15 kap. LOU innehåller följande rubriker:

- Tillämpningsområdet
- Tillämpliga bestämmelser
- Upphandlingsförfaranden
- Annonsering vid förenklat förfarande
- Begäran om anbud utan föregående annonsering
- Annonsering vid urvals förfarande
- Förfrågningsunderlag
- Kommunikationsmedel vid offentlig upphandling
- Tidsfrister för att lämna anbudsansökningar och anbud
- Innehåll i annonser, m.m.
- Mottagande och öppnande av anbud
- Rättelse av fel, förtydligande och komplettering
- Kontroll och uteslutning av leverantörer
- Särskilda villkor för fullgörande av kontrakt
- Prövning av anbudsansökningar och anbud
- Alternativa grunder för tilldelning av kontrakt
- Onormalt låga anbud
- Dokumentation, under rättelse och förvaring av handlingar
- Meddelande till kommissionen om resultatet av en upphandling av B-tjänster
- Upphandling som rör rikets säkerhet m.m.
- Projekttävlingar

Upphandlingar som rör rikets säkerhet och försvarsupphandlingar

Upphandling som omfattas av sekretess eller andra särskilda begränsningar med hänsyn till rikets säkerhet samt upphandling av försvarsprodukter och tjänster som inte har civil användning regleras av 15 kap. LOU oavsett värde. Regeringen kan dock göra undantag från bestämmelserna för sådan upphandling med hänsyn till försvars- eller säkerhetspolitiska intressen. Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt och Säkerhetspolisen får med stöd av LOU besluta om vissa undantag.

8. Upphandling över tröskelvärdena

Upphandlingsförfaranden

Den upphandlande myndigheten kan fritt välja mellan att genomföra ett öppet eller ett selektivt förfarande. Förhandlat förfarande får däremot användas endast i särskilt angivna fall. En upphandling över tröskelvärdena kan gå till på något av följande sätt:

Öppet förfarande

Med öppet förfarande avses ett förfarande där alla leverantörer får lämna anbud. Den upphandlande myndigheten annonserar upphandlingen och intresserade leverantörer begär ut förfrågningsunderlaget. Förhandlingar med tänkbara leverantörer får inte ske.

Selektivt förfarande

Med selektivt förfarande avses ett förfarande där alla leverantörer kan ansöka om att få delta men endast anbudssökande som inbjuds av den upphandlande myndigheten att delta får lämna anbud. Den upphandlande myndigheten bjuder genom annons in tänkbara leverantörer att ansöka om att få lämna anbud. Efter annonseringen, i vilken kraven på leverantören ska finnas, styrker leverantören sin förmåga i olika avseenden genom intyg samt begär att få delta i anbudstävlingen (anbudsansökan). Enligt de kriterier och regler som angivits i annonsen väljer den upphandlande myndigheten ut så många anbudssökande som angetts i annonsen bland dem som uppfyllt de ställda kraven (minst fem). Till dessa ska förfrågnings-

underlaget skickas ut samtidigt. Inga andra anbud än från de leverantörer som inbjudits får prövas av den upphandlande myndigheten. Förhandlingar med tänkbara leverantörer får inte ske.

Förhandlat förfarande

Med förhandlat förfarande avses ett förfarande där den upphandlande myndigheten inbjuder utvalda leverantörer såsom vid selektivt förfarande och får förhandla om kontraktsvillkoren med en eller flera av dem. Liksom vid selektivt förfarande sker först en kvalificering och eventuellt en begränsning av antalet anbudssökande. Därefter bjuder myndigheten in de kvalificerade och utvalda anbudssökande att lämna anbud (minst tre) eller till förhandling. I några begränsade fall får förhandlat förfarande ske utan föregående annonsering.

Tekniska specifikationer m.m.

Det finns bestämmelser för hur en teknisk specifikation i förfrågningsunderlaget ska vara utformad och i vissa fall är det obligatoriskt vid upphandlingar över tröskelvärdena inklusive upphandling av B-tjänster att hänvisa till en standard i en upphandling. Upphandlande myndigheter är därför skyldiga att hålla sig informerade om eventuellt existerande standarder på aktuellt område. Det finns utarbetade standarder vid byggenreprenad-, varu- och tjänstekontrakt. Swedish Standards Institute (SIS) kan här ge viss vägledning (www.sis.se).

Viktning av kriterierna är huvudregel

Utvärderingskriterierna ska, till skillnad mot vad som gäller vid upphandling enligt 15 kap. LOU, som regel viktas inbördes. Viktningen får anges som ett intervall med en lämplig största tillåtna spridning. Viktningen kan exempelvis, om kriterierna t.ex. är kvalitet och pris bestämmas till 70 procent respektive 30 procent. Om viktningen av kriterierna anges med intervall kan intervallet exempelvis vara en spridning mellan 60–70 procent respektive 30–40 procent.

Om det enligt den upphandlande myndigheten inte är möjligt att ange viktningen av de olika kriterierna, ska dessa anges i fallande prioritetsordning.

Annonsering

Annonsering av kontrakt är en väsentlig del i förverkligandet av den inre marknaden. För att alla tänkbara leverantörer, oavsett nationalitet, ska kunna få information om kommande kontrakt ska dessa annonseras enligt vissa fastställda standardformulär

eller blanketter. Det är obligatoriskt att använda blanketterna, som kan nås på webbplatsen www.simap.eu.int eller via länken på Konkurrensverkets webbplats. Bestämmelser om annonsering av upphandlingar över tröskelvärdet finns dels i 7 kap. LOU och dels i förordning (2007:1099) om offentlig upphandling och upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

Det finns bestämmelser om

Med **upphandlarprofil** avses en sammanställning av uppgifter som är tillgängliga på internet och som innehåller information om den upphandlande myndigheten och dess upphandlingar. Det finns inte något krav på att en upphandlarprofil måste innehålla viss information.

1. **förhandsannonsering** av planerade upphandlingar för de närmaste 12 månaderna. Syftet med denna annonsering är att sprida information om kommande kontrakt. Förhandsannonsering är endast obligatorisk om den upphandlande myndigheten vill förkorta anbudstiderna. Annonseringen kan ske på myndighetens **upphandlarprofil** eller, som vid annan annonsering, genom att skicka en förhandsannons till Europeiska kommissionen. Om annonseringen sker på upphandlarprofilen ska den upphandlande myndigheten skicka ett meddelande om detta till kommissionen. Innehållet i en förhandsannonsering ska vara densamma, oavsett om offentliggörandet sker genom att annonsen sänds till kommissionen eller offentliggörs i upphandlarprofilen.
2. **annonsering av en aktuell upphandling** för tilldelning av ett kontrakt eller ett ramavtal avseende varor, tjänster eller byggentreprenader. Syftet här är att uppmärksamma alla tänkbara leverantörer på det aktuella kontraktet, så att möjlighet ges för dem att delta i upphandlingen.
3. **efterannonsering** av resultatet av en upphandling, där den upphandlande myndigheten har tilldelat ett kontrakt eller ingått ett ramavtal. En annons om upphandlingsresultatet ska skickas senast 48 dagar efter myndighetens beslut. Tilldelning av ett kontrakt som görs med stöd av ett ramavtal behöver inte efterannonseras. Resultatet av en upphandling av en B-tjänst ska efterannonseras om kontraktets värde uppgår till minst gällande tröskelvärde. Syftet med denna annonsering är dels att informera den inre marknadens leverantörer om tilldelade större kontrakt och dels vissa övervaknings- och statistiska ändamål.

Leverantörer kan få information om och söka efter upphandlingar i EUT genom databasen Tenders Electronic Daily (TED). TED finns tillgänglig på internet (www.ted.eur-op.eu.int eller via Konkurrensverkets webbplats). Dessutom finns ett antal företag som hjälper leverantörer med att söka och bevaka annonser.

Tidsfrister

En upphandlande myndighet ska vid bestämning av tidsfristen särskilt ta hänsyn till hur komplex upphandlingen är och hur lång tid som behövs för att utarbeta ett anbud. De tidsfrister som anges i lagen är minimitider och en bedömning bör göras vid varje enskild upphandling om vilken frist som är lämplig.

Vid öppet förfarande är minsta tid för att lämna anbud 52 dagar. Vid selektivt och förhandlat förfarande är tiden normalt 37 dagar för att ansöka om att få delta i upphandlingen samt vid selektivt förfarande ytterligare 40 dagar för att lämna anbud. Även vid förhandlat förfarande torde en anbudstid på 40 dagar vara lämpligt att utgå ifrån. Tidsfristerna börjar löpa från den dag då annonsen skickades för publicering till Europeiska unionens officiella tidning (EUT). Första dagen blir alltså dagen efter att annonsen skickades.

Tidsfristen får förkortas när upphandlingen har förhandsannonserats på föreskrivet sätt, om annonsen har skickats elektroniskt och om förfrågningsunderlaget och samtliga kompletterande handlingar har tillhandahållits elektroniskt.

Om den upphandlande myndigheten utarbetat och skickat annonsen elektroniskt kan anbudstiden i vissa fall minskas med sju dagar och om den upphandlande myndigheten tillhandahåller förfrågningsunderlaget elektroniskt kan anbudstiden minskas ytterligare med fem dagar.

Under vissa förutsättningar får ett snabbare förfarande användas (påskyndat förfarande).

Kriterier för urval

Den upphandlande myndigheten får reducera antalet anbudsökande i selektivt förfarande och deltagare i förhandlat förfarande med föregående annonsering om myndigheten i förväg har bestämt antalet sökande. I annonsen om upphandlingen ska det i sådana fall anges det antal som den avser att bjuda in och dessutom ska de kriterier eller regler anges efter vilka den avser att välja ut sökandena. Det lägsta antal som ska inbjudas är i selektivt förfarande fem och i förhandlat förfarande tre.

Åberopa annans kapacitet

En anbudssökande eller anbudsgivare som inte för egen del klarar de ekonomiska, tekniska och yrkesmässiga kapacitetskrav som den upphandlande myndigheten ställt upp som krav i en upphandling över tröskelvärdena, har möjlighet att visa att den disponerar över ett annat företags resurser så att efterfrågad kapacitet därigenom uppnås.

Dokumentation

En upphandlande myndighet ska för varje upphandling över tröskelvärdena (ej B-tjänster) upprätta ett protokoll med vissa uppgifter. I protokollet ska bland annat finnas uppgift om föremålet för och värdet av kontraktet eller ramavtalet, namnet på den anbudsgivare som tilldelats kontraktet och skälen för beslutet, namnen på de utvalda anbudssökandena och skälen till att de har valts. De uppgifter som ett protokoll ska innehålla framgår av 9 kap. 12 § LOU och 14 § förordning (2007:1099) om offentlig upphandling och upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

Restriktiv tolkning av undantagsregler

EG-domstolen har uttalat att bestämmelser om undantag ska tolkas restriktivt och att det är den som åberopar undantaget som ska visa på omständigheter som gör undantaget tillämpligt. Om en upphandlande myndighet anser sig ha rätt att tillämpa en undantagsregel i LOU, t.ex. att använda förhandlat förfarande, ligger bevisbördan för att alla förutsättningar för att tillämpa detta undantag på myndigheten ifråga.

9. Klaga på en upphandling

De rättsmedel som erbjuds leverantörer i 16 kap. LOU är talan om överprövning i allmän förvaltningsdomstol (länsrätt, kamrarrätt och Regeringsrätten) och skadeståndstalan i allmän domstol (tingsrätt, hovrätt och Högsta domstolen).

Överprövning

En leverantör kan begära överprövning vid länsrätt av en pågående upphandling, om han anser att en upphandlande myndighet har brutit mot lagen och om detta samtidigt har medfört eller kan komma att medföra att leverantören lider skada.

Om länsrätten finner att en överträdelse av LOU skett och att skada uppkommit eller kan uppkomma, kan länsrätten besluta att upphandlingen ska göras om eller rättas till. Länsrätten kan också förordna att upphandlingen inte får avslutas i avvaktan på rättsens slutliga avgörande (s.k. interimistiskt beslut). Samma regler om överprövning gäller för all upphandling. En utländsk leverantör har samma möjligheter som en svensk leverantör att föra talan enligt LOU. Rätt att föra talan i överprövningsmål tillkommer endast leverantörer.

Vid alla upphandlingsförfaranden, utom vid direktupphandling, kan en ansökan om överprövning prövas i sak av

Om en leverantör anser sig ha blivit felbehandlad i en upphandling bör denne, om det fortfarande finns tid, vända sig direkt till den upphandlande myndigheten innan talan väcks i domstol. Många processer kan förhindras genom en sådan kontakt.

länsrätt fram till dess att ett upphandlingskontrakt ingåtts och att tio dagar gått från det att den upphandlande myndigheten lämnat tillräckliga upplysningar om tilldelningsbeslutet.

Det är i och för sig inte förbjudet att sluta avtal innan tiodagarsfristen gått ut. En länsrätt kan dock, under tiodagarsfristen, ta upp en ansökan om överprövning till prövning, trots att ett upphandlingskontrakt redan har slutits. En upphandlande myndighet som sluter avtal under tiodagarsfristen löper därför i vissa fall risk att på civilrättsliga grunder bli skadeståndsskyldig gentemot den anbudsgivare med vilken avtal slutits, om länsrätten förordnar om att upphandlingen ska rättas eller göras om.

Processen hos förvaltningsdomstolar (länsrätt samt kamrarrätt och Regeringsrätt efter meddelat prövningstillstånd) är normalt skriftlig och vardera parten betalar sina eventuella kostnader, t.ex. ombudsarvoden. Domstolarna tar inte ut några avgifter för att pröva ansökan.

Skadestånd

Efter den tidpunkt då en upphandling anses avslutad, kan en leverantör som anser sig ha lidit skada endast föra talan om skadestånd mot den upphandlande myndigheten vid tingsrätt i första instans. Talan ska normalt väckas inom ett år från den tidpunkt då upphandlingskontrakt slöts. Tingsrättens dom kan överklagas till hovrätt och Högsta domstolen är sista instans.

Andra möjligheter att klaga

Europeiska kommissionen tar emot klagomål inte bara från leverantörer utan från vem som helst som anser att upphandlingsreglerna har överträtts.

Konkurrensverket, som utövar tillsyn över den offentliga upphandlingen, kan ta upp klagomålsärenden till prövning, om det anses vara av allmänt eller principiellt intresse. En upphandlande myndighet är skyldig att tillhandahålla de upplysningar som Konkurrensverket begär för sin tillsyn.

Kommerskollegium är Sveriges representant i nätverket SOLVIT (www.kommers.se), som har skapats för att en leverantör snabbt och enkelt ska få hjälp att komma till rätta med problem som beror på att lagstiftningen kring den inre marknaden (t.ex. upphandlingslagstiftningen) inte tillämpas riktigt. Det är framför allt vid problem i samband med anbudsgivning över nationsgränserna som nätverket ska fylla en funktion. Det finns ett SOLVIT-center i varje EU/EES-land.

Klagomål kan också framföras till **Justitieombudsmannen** (JO), **Justitiekanslern** (JK) samt den upphandlande myndighetens **revisorer**.

Del 2 Lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF)

Innehåll

1. Inledning.....	32	7. Upphandling under tröskelvärderna och av B-tjänster oavsett värde	47
Vilka omfattas av lagen?	34	Upphandlingsförfaranden	47
Specifika undantag för vissa sektorer.....	34	Förenklat förfarande.....	47
Vad är offentlig upphandling?	35	Urvalsförfarande.....	47
Vissa undantag	35	Direktupphandling.....	48
2. Upphandlingsprocessen.....	36	Förfrågningsunderlaget	48
3. Principer för all offentlig upphandling	37	Kriterierna ska viktas eller anges i prioritetsordning	48
4. Gemensamt för all offentlig upphandling	38	Skälig anbudstid	48
Förfrågningsunderlaget	38	Annonsering	49
Tekniska specifikationer.....	38	B-tjänster över tröskelvärderna	49
Utvärderingsgrunder	39	Upphandlingar som rör rikets säkerhet och försvarsupphandlingar	49
Sociala hänsyn och miljöhänsyn	39	8. Upphandling över tröskelvärderna.....	50
Annonsering	39	Upphandlingsförfaranden	50
CPV-nomenklatur	39	Öppet förfarande	50
Kommunikation	40	Selektivt förfarande	50
Prövning av anbud	40	Förhandlat förfarande.....	50
Uteslutning av leverantör	40	Tekniska specifikationer m.m.	51
Kvalificering av leverantör	41	Viktning av kriterierna är huvudregel	51
Tilldelning av kontrakt	41	Annonsering	51
Information om tilldelningsbeslut	41	Tidsfrister	53
Upplysningar på begäran av en leverantör	42	Kriterier för urval	53
Dokumentation och bevarande av handlingar	42	Äberopa annans kapacitet	54
Offentlighet och sekretess	42	Dokumentation	54
Upphandlande enheter som omfattas av offentlighetsprincipen	42	Restriktiv tolkning av undantagsregler	54
Statliga och privata bolag omfattas inte av offentlighetsprincipen	43	9. Klaga på en upphandling	54
Projekttävlingar	43	Överprövning	54
5. Ramavtal.....	44	Skadestånd	55
6. Vilket kapitel ska tillämpas?.....	45	Andra möjligheter att klaga	55
Tröskelvärderna	46	Lagar och förordningar	57
Uppdelning i A- och B-tjänster	46	Ordlista	58
		Länkar.....	60
		Kontakta oss.....	63

Lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster – en introduktion

Syftet med denna skrift är att ge en introduktion till bestämmelserna i försörjningslagen (LUF) som gäller för upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster. Lagstiftningen är detaljrik och många personer kommer i kontakt med området. Många arbetar med upphandlingsfrågor på en mer övergripande nivå och behöver därför inte ha information om mer detaljerade aspekter i lagstiftningen. Konkursverket vill genom denna skrift därför översiktligt informera om lagstiftningen.

Med upphandling inom **försörjningssektorerna** avses sådan upphandling som görs av upphandlande enheter som bedriver verksamhet inom något av områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF).

Med upphandling inom **den klassiska sektorn** avses offentliga upphandlingar som görs av kommuner, landsting, statliga myndigheter och vissa offentliga bolag, som inte bedriver någon av de verksamheter som hör till försörjningssektorerna (LOU).

1. Inledning

Syftet med upphandlingsreglerna är att upphandlande enheter på bästa sätt ska använda de offentliga medel som finansierar offentliga upphandlingar, genom att uppsöka och dra nytta av konkurrensen på aktuell marknad. Samtidigt syftar regelverket till att ge leverantörerna möjlighet att tävla på samma villkor i varje upphandling. Värdet av den offentliga upphandlingen uppskattas i Sverige till mellan 400 och 500 miljarder kronor per år. Upphandling inom försörjningssektorerna uppskattas till cirka 20 procent av den totala offentliga upphandlingen.

Lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster tillsammans med lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) ersätter lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (gamla LOU), se vidare proposition 2006/07:128 Ny lag om offentlig upphandling och upphandling inom vatten, energi, transporter och posttjänster. Proposition 2006/07:128, Ny lagstiftning om offentlig upphandling och upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster. Lagarna bygger i huvudsak på EG-direktiven 2004/18/EG och 2004/17/EG.

En direktivbestämmelse som inte är införlivad med nationell rätt kan trots detta under vissa förutsättningar vara tillämplig, om regeln har s.k. **direkt effekt**. Om ett land underlåter att införliva ett direktiv i tid, inte införlivar direktivet i sin helhet eller införlivar det felaktigt, har EG-domstolen i ett antal domar fastställt att direktivbestämmelser kan åberopas direkt av enskilda (t.ex. företag) i nationella domstolar. Detta gäller i den mån bestämmelsen är klar och tydlig och uttrycker en rättighet för den enskilde mot staten, kommuner m.fl. upphandlande myndigheter.

Den 1 januari 2008 trädde lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster ikraft (LUF). Lagen bygger i huvudsak på EG-direktivet om offentlig upphandling. EG:s direktiv för offentlig upphandling utgör en viktig del i arbetet med att förverkliga den inre marknaden och få den att fungera effektivt. Sverige är anslutet till ett avtal avseende offentlig upphandling, det så kallade General Procurement Agreement (GPA), inom ramen för samarbetet i världshandelsorganisationen (WTO). Genom att följa de svenska upphandlingsbestämmelserna följer upphandlande enheter de skyldigheter som följer av EG-direktiv och GPA.

De verksamheter som utgör försörjningssektorerna är sådana som i praktiken utgör någon form av monopol eller oligopol och som ofta har anknytning till infrastrukturen. Exempel på sådana verksamheter är tåg- och rälsverksamhet inom transportsektorn, elproduktion och drift av nät inom energisektorn samt dricksvattenförsörjning. Till skillnad från den klassiska sektorn bedriver nästan alla upphandlande enheter i försörjningssektorerna verksamhet i vinstsyfte och med syfte att bedriva industriell verksamhet.

Reglerna i LUF är något mer flexibla än i lagen om offentlig upphandling (LOU), upphandlande enheter får t.ex. fritt välja mellan upphandlingsförfarandena vilket medför att förhandlat förfarande alltid är tillgängligt, högre tröskelvärden gäller vid upphandling av varor och tjänster, möjlighet finns under vissa förutsättningar att inom en koncern köpa varor, tjänster och byggtreprenader utan att tillämpa LUF:s bestämmelser.

Konkurrensverket utövar tillsyn över den offentliga upphandlingen. Detta sker bland annat genom egna initiativ, ut-

Med **offentligt styrda organ** avses till exempel sådana bolag, föreningar och stiftelser som tillgodoser behov i det allmännas intresse, under förutsättning att behovet inte är av industriell eller kommersiell karaktär och där staten, en kommun, ett landsting eller en annan upphandlande myndighet till största delen finansierar eller kontrollerar verksamheten.

Med **särskild rättighet eller ensamrätt** avses en rättighet eller ensamrätt som har beviljats enligt lag eller annan författning, som begränsar rätten att utöva verksamheten till ett eller flera företag och som väsentligt påverkar andra företags möjligheter att bedriva samma typ av verksamhet.

Lagen definierar t.ex. ett varukontrakt som ett kontrakt som gäller köp, leasing, hyra eller hyrköp av varor.

redning av inkomna klagomål och regelbundna kontakter med revisorer och andra berörda aktörer. Konkurrentverket arbetar också med generell vägledning och information på området genom bland annat nyhetsbrev, information på webbplatsen och daglig telefoninformation.

Vilka omfattas av lagen?

För försörjningssektorerna är utgångspunkten inte vilket syfte verksamheten har utan avgörande är i stället vilken typ av verksamhet som en upphandlande enhet eller annat organ bedriver. Upphandlande enheter inom försörjningssektorerna är organisationer som bedriver verksamhet inom **områdena vatten-, energi- transport- och posttjänster**.

Upphandlande enheter är:

- upphandlande myndigheter, det vill säga statliga och kommunala myndigheter, såsom beslutande församlingar i kommuner och landsting, vissa **offentligt styrda organ** (t.ex. flertalet kommunala bolag och en del statliga bolag), sammanslutningar av en eller flera upphandlande myndigheter eller ett eller flera offentligt styrda organ, som bedriver någon av ovan angivna verksamheter,
- företag, som bedriver verksamhet enligt ovan, som en upphandlande myndighet kan utöva ett bestämmande inflytande över,
- privata företag som bedriver någon av ovan angivna verksamheter med stöd av en **särskild rättighet eller ensamrätt**.

Alla de organisationer som omfattas av försörjningslagen benämns **upphandlande enheter**, oavsett om det är fråga om ett privat företag, en kommun eller myndighet.

Organisationer som bedriver tjänster inom postområdet omfattas av LUF:s bestämmelser från och med 1 januari 2009.

Specifika undantag för vissa sektorer

I LUF finns några undantag. Upphandlande enheter inom dricksvattenförsörjning behöver inte upphandla vatten enligt LUF för sin verksamhet. Upphandlande enheter inom energisektorn behöver inte upphandla energi eller bränsle enligt LUF för sin energiproduktion.

Vidare kan verksamheter som bedrivs på en helt konkurrenssatt marknad undantas. Europeiska kommissionen prövar på ansökan om förutsättningar finns för sådana undantag. Företag som producerar och säljer el i Sverige behöver enligt beslut från kommissionen inte följa LUF.

Vad är offentlig upphandling?

Med upphandling avses de åtgärder som vidtas av en upphandlande enhet för att tilldela ett kontrakt eller ingå ett ramavtal avseende varor, tjänster eller byggtreprenader. Med ramavtal avses ett avtal som ingås mellan en eller flera upphandlande enheter och en eller flera leverantörer för att fastställa villkoren för senare tilldelning av kontrakt under en given tidsperiod.

Upphandling inom försörjningssektorerna kallas inte offentlig, utan bara "upphandling", eftersom även privata organ kan vara upphandlande enheter inom dessa sektorer. När man talar om offentlig upphandling görs emellertid inte alltid denna åtskillnad utan offentlig upphandling kan i dagligt tal omfatta såväl upphandling inom den klassiska sektorn som försörjningssektorerna.

Vissa undantag

Lagen om offentlig upphandling

För upphandling inom den klassiska sektorn gäller en separat lag; lagen om offentlig upphandling (LOU). Denna lag innehåller procedurbestämmelser för hur förfarandet ska genomföras både över och under tröskelvärdena och regler för överprövning och skadestånd. I vissa fall kan en upphandlande enhet, exempelvis en kommun, bedriva verksamhet inom ramen för båda upphandlingslagarna. Det avgörande för om upphandlingen ska göras enligt LUF eller enligt LOU är för vilken verksamhet det som upphandlas är avsett. Om det som upphandlas är avsett för båda verksamheterna får en överviktsprincip tillämpas. För det fall det inte är möjligt att avgöra vilken verksamhet som kontraktet huvudsakligen avser ska LOU tillämpas.

Särskilda undantag

Det finns några undantag i försörjningslagen som är tillämpliga för alla upphandlande enheter och alla typer av kontrakt inom försörjningssektorerna. Köp av byggtreprenader, tjänster eller varor inom en koncern är under vissa förutsättningar ett sådant undantag. Köp för återförsäljning eller uthyrning av varor för vilka det råder fri konkurrens omfattas inte heller av LUF. Andra undantag som anges i LUF är t.ex. förvärv och hyra av fastigheter och befintliga byggnader, likaså kontrakt avseende anställningar, vissa forsknings- och utvecklingstjänster, skiljemanna- och förlikningsuppdrag samt upphandling av vissa finansiella tjänster. Vissa upphandlingar som görs med stöd av regler som överenskommit i internationella organisationer m.m. är också undantagna.

Bygg- och tjänstekoncessioner är undantagna från lagens tillämpningsområde men omfattas av de grundläggande principerna.

Köp av byggtreprenader, varor och tjänster inom en koncern

Kontrakt som en upphandlande enhet eller ett samriskföretag bildat uteslutande av upphandlande enheter tilldelar ett anknutet företag är undantagna. Vidare är vissa kontrakt som ett samriskföretag tilldelar en upphandlande enhet som ingår i samriskföretaget samt för kontrakt som en upphandlande enhet som ingår i samriskföretaget tilldelar samriskföretaget. Med **anknutet företag** avses, under vissa förutsättningar, företag över vilket en upphandlande enhet har ett bestämmande inflytande, företag som kan utöva ett bestämmande inflytande över en upphandlande enhet samt företag som tillsammans med en upphandlande enhet står under bestämmande inflytande av ett företag. Vidare omfattas företag, vars årsräkenskaper konsolideras med den upphandlande enhetens under vissa förutsättningar.

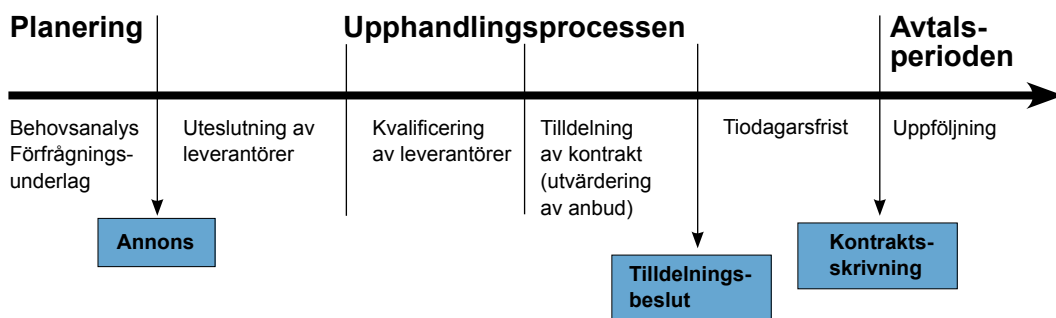
Med kontrakt avseende **byggkoncessioner** avses ett kontrakt av samma slag som ett byggtreprenadkontrakt men som innebär att ersättningen helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja anläggningen.

Med **tjänstekoncession** avses ett kontrakt av samma slag som ett tjänstekontrakt men som innebär att ersättningen för tjänsterna helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja tjänsten.

2. Upphandlingsprocessen

En upphandling inleds med en identifiering av ett behov och en analys av hur behovet kan tillgodoses. Upphandlingen planeras därefter varvid bland annat en beräkning av kontraktets totala värde ska göras. Beräkningen av värdet syftar till att fastställa om kontraktets totala värde ligger över det s.k. tröskelvärdet som avgör vilka regler som ska tillämpas.

Upphandlingsprocessen kan åskådliggöras så här:

Lagens struktur följer upphandlingsprocessen och den innehåller följande kapitel:

- 1 kap. Lagens innehåll och tillämpningsområde samt allmänna bestämmelser
- 2 kap. Definitioner
- 3 kap. Tröskelvärden
- 4 kap. Upphandlingsförfaranden
- 5 kap. Ramavtal
- 6 kap. Tekniska specifikationer och särskilda kontraktsvillkor i förfrågningsunderlag m.m.
- 7 kap. Annonsering av upphandling
- 8 kap. Tidsfrister för att komma in med anbudsansökningar och anbud m.m.
- 9 kap. Kommunikation, information och dokumentation
- 10 kap. Uteslutning av leverantörer
- 11 kap. Kvalificering och urvalsbedömning
- 12 kap. Tilldelning av kontrakt
- 13 kap. Projekttävlingar på tjänsteområdet
- 14 kap. Anbud som omfattar varor med ursprung i tredje land
- 15 kap. Upphandling som inte omfattas av direktivet
- 16 kap. Överprövning, skadestånd m.m.

3. Principer för all upphandling

De grundläggande principerna för upphandling gäller för all upphandling av varor, tjänster och byggtreprenader. Dessa är krav på icke-diskriminering, likabehandling, transparens (öppenhet och förutsebarhet), proportionalitet och ömsesidigt erkännande och de anges i 1 kap. 24 § LUF. Att begreppet af-färsmässighet utmönstrades vid årsskiftet 2007/2008 och ersattes av dessa principer innebar inte någon ändring i sak.

1. Principen om icke-diskriminering

Principen om icke-diskriminering innebär att det är förbjudet att direkt eller indirekt diskriminera leverantörer främst på grund av nationalitet. Även om den upphandlande enheten inte förväntar sig några utländska anbud får den vid utformningen av förfrågningsunderlaget inte införa krav som enbart svenska företag känner till eller kan utföra. Den upphandlande enheten får vidare t.ex. inte ge ett lokalt företag företräde med anledning av dess geografiska läge.

2. Principen om likabehandling

Principen om likabehandling innebär att alla leverantörer ska behandlas lika och ges lika förutsättningar. Alla måste exempelvis få samma information och vid samma tillfälle.

3. Principen om transparens

Principen om transparens medför främst skyldigheten för den upphandlande enheten att skapa öppenhet, att lämna information om upphandlingen och det praktiska tillvägagångssättet vid denna. För att anbudsgivarna ska ges samma förutsättningar för anbudsgivning måste förfrågningsunderlaget vara klart och tydligt och innehålla samtliga krav på det som ska upphandlas.

4. Proportionalitetsprincipen

Med proportionalitetsprincipen avses att kraven på leverantören och kraven i kravspecifikationen måste ha ett naturligt samband med och stå i rimlig proportion till det som upphandlas. De krav som ställs ska vara både lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet. Om det finns flera alternativ bör det alternativ väljas som är minst ingripande eller belastande.

5. Principen om ömsesidigt erkännande

Principen om ömsesidigt erkännande innebär att intyg och certifikat som har utfärdats av en medlemsstats behöriga myndigheter ska gälla också i övriga EU/EES-länder.

4. Gemensamt för all upphandling

Förfrågningsunderlaget

Förfrågningsunderlaget är det underlag för anbud som den upphandlande enheten tillhandahåller en leverantör inför en upphandling. Till förfrågningsunderlaget hör även de handlingar som kompletterar detta.

Den väsentligaste uppgiften i förfrågningsunderlaget är att ange föremålet för upphandlingen, som ska anges preciserat och begripligt. Ett väl utarbetat förfrågningsunderlag med en tydlig struktur underlättar för leverantörerna i arbetet med att utarbeta anbud men också för enheten vid utvärderingen av anbuden och vid utformningen av avtalet med vald leverantör.

Ett förfrågningsunderlag består vanligtvis av

1. **krav på leverantören** (avseende leverantörens ekonomiska ställning samt tekniska och yrkesmässiga kapacitet) vid öppet och förenklat förfarande,
2. **kravspecifikation eller uppdragsbeskrivning**,
3. **utvärderingsgrund** – lägsta pris eller det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet (inklusive utvärderingskriterier, det vill säga de omständigheter som används för att urskilja det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet)
4. **kommersiella villkor** som ska gälla under avtalsperioden (t.ex. betalnings- och leveransvillkor),
5. **administrativa bestämmelser** för upphandlingen (t.ex. upphandlingsförfarande, sista anbudsdag och anbudets giltighetstid)

En upphandlande enhet får även ställa särskilda krav på hur kontraktet ska fullgöras, sådana krav kan avse t.ex. sociala hänsyn och miljöhänsyn.

Tekniska specifikationer

De tekniska specifikationerna i en kravspecifikation får normalt inte hänvisa till ett visst varumärke eller ursprung. Om enheten inte kan beskriva föremålet för upphandlingen tillräckligt preciserat och begripligt utan en sådan hänvisning, får det göras under förutsättning att tillägg sker av orden "eller likvärdigt".

De tekniska specifikationerna kan antingen utformas som prestanda- eller funktionskrav eller vara utformade genom hänvisning till olika standarder.

Det är viktigt att den upphandlande enheten noggrant formulerar förfrågningsunderlaget så att det blir fullständigt och tydligt, eftersom detta som huvudregel inte får ändras under upphandlingens gång.

Om en leverantör inte förstår eller anser att förfrågningsunderlaget är oklart bör den upphandlande enheten kontaktas för ett eventuellt förtydligande.

Om en upphandlande enhet under upphandlingen av skilda skäl finner det nödvändigt att väsentligen ändra kraven måste upphandlingen normalt göras om från början.

Att avbryta en upphandling kan medföra kostnader för leverantörerna och får därför endast göras om sakliga skäl föreligger.

De tekniska specifikationerna bör, när de inte utformas med prestanda- eller funktionskrav, vara utformade så exakta och precisa som möjligt. Detta underlättar ofta upphandlingsprocessen och ger en bättre tydlighet och ökad förståelse för de tekniska kraven.

Utvärderingsgrunder

En upphandlande enhet ska ange vilken utvärderingsgrund den kommer att använda sig av vid utvärderingen.

Den kan välja mellan att ange att den kommer antingen att anta

- det anbud som är det **ekonomiskt mest fördelaktiga** för den upphandlande enheten

eller

- det anbud som har **lägsta pris**.

Används utvärderingsgrunden det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet ska enheten ange vilka **utvärderingskriterier** den kommer att ta hänsyn till vid utvärderingen.

Sociala hänsyn och miljöhänsyn

I förfrågningsunderlaget kan även ställas krav på hållbar utveckling, såsom sociala hänsyn och miljöhänsyn. I Sverige arbetar Miljöstyrningsrådet (www.msr.se) med att ta fram miljökrav för miljöanpassad upphandling samt med övrig information om hållbar upphandling. Kraven uppdateras kontinuerligt för att anpassas till den tekniska utvecklingen på marknaden. Konkurrensverket kommer under 2008 att utarbeta en särskild skrift med fördjupad information om miljökrav vid offentlig upphandling med utgångspunkt i lagstiftning och praxis

I LUF anges exempel på olika **utvärderingskriterier** såsom kvalitet, leverans- eller genomförandetid, miljöegenskaper, driftkostnader, kostnadseffektivitet, pris, estetiska, funktionella och tekniska egenskaper, service och tekniskt stöd.

Annonsering

I princip ska all upphandling annonseras. Annonseringen görs på olika sätt beroende på vilket upphandlingsförfarande som tillämpas och valet av förfarande avgörs av upphandlingens beräknade värde, typ av upphandlande enhet och kategori av tjänst. Direktupphandlingar behöver inte annonseras och annonsering behöver inte heller ske i vissa särskilt i lagen angivna situationer. Eftersom sättet att annonsera skiljer sig åt förklaras detta under avsnitt sju och åtta.

CPV-nomenklatur

Europeiska kommissionen har tagit fram en särskild nomenklatur "Common Procurement Vocabulary", CPV, för varor, tjänster och byggentreprenader. CPV-nomenklaturen ska användas vid annonsering över tröskelvärdena. I en särskild konverte-

ringstabell kan man utläsa om en tjänst är en A- eller B-tjänst. I nomenklaturen har varje vara eller tjänst en sifferkod. Läs mer på EU:s upphandlingsportal SIMAP:s webbplats (www.simap.eu.int).

Kommunikation

Den upphandlande enheten får fritt välja mellan vissa olika kommunikationssätt för kommunikation och informationsutbyte. Kommunikationen och informationsutbytet ska ske per post, per telefax eller med elektroniska medel (t.ex. e-post). En ansökan om att få lämna anbud får även göras per telefon. Vidare kan en kombination av de olika kommunikationssätten användas.

Huvudregeln är att både anbudsansökningar och anbud ska lämnas skriftligen. En upphandlande enhet får bestämma att anbudsansökningar och anbud ska lämnas med något **elektroniskt medel**. Den upphandlande enheten ska ange hur ansökningar (i annons) och anbud (i annons eller förfrågningsunderlag) ska lämnas.

I många branscher torde det vara möjligt att ställa krav på att anbud ska lämnas elektroniskt. I ett sådant fall ska ett skriftligt anbud som ges in per post inte beaktas vid upphandlingen. En förutsättning för att ställa krav på elektroniska anbud är bland annat att enheten har ett elektroniskt system som säkerställer att anbudssekretessen bevaras. Föreskrifter om sådana säkerhetsanordningar för elektronisk mottagning av handlingar finns i en förordning (förordning (2007:1099) om offentlig upphandling och upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster).

Om **elektroniska medel** ska användas ska dessa vara icke-diskriminerande, allmänt tillgängliga och möjliga att använda tillsammans med sådan maskin- och programvara som i allmänhet används.

Prövning av anbud

En ansökan eller ett anbud som inkommer för sent får inte tas upp till prövning, även om avsändaren inte har orsakat förseningen.

Prövningsfasen omfattar olika moment:

- vissa grunder kan leda till **uteslutning av leverantör**,
- **kvalificering av leverantör**,
- **tilldelning av kontrakt** (utvärdering av anbud).

Uteslutning av leverantör

Vissa omständigheter **ska** leda till uteslutning av en leverantör medan andra omständigheter **får** leda till en uteslutning.

En upphandlande enhet som är upphandlande myndighet ska utesluta en leverantör om den får kännedom om att leve-

rantören enligt en lagakraftvunnen dom gjort sig skyldig till viss ekonomisk brottslighet. Den brottslighet som ska medföra uteslutning beskrivs genom hänvisning till olika EG-rättsakter och syftet är att förhindra att myndigheter ingår avtal med leverantörer som har dömts för viss brottslighet (deltagande i kriminell organisation, bestickning, bedrägeri och penningtvätt) som riktar sig mot bland annat gemenskapens ekonomiska intressen.

Omständigheter som får medföra att en leverantör utesluts är t.ex. att leverantören är försatt i konkurs eller likvidation eller att leverantören är dömd för brott avseende yrkesutövningen enligt en lagakraftvunnen dom.

Kvalificering av leverantör

Anbudsgivarens lämplighet granskas utifrån de krav som ställs i förfrågningsunderlaget eller annonsen/kvalifikationsunderlaget avseende t.ex. leverantörens ekonomiska ställning och tekniska och yrkesmässiga kapacitet. Att kvalificera leverantörer innebär att den upphandlande enheten prövar vilka anbudsgivare som uppfyller de kvalifikationskrav som har ställts i upphandlingen. En upphandlande enhet får inte ställa vilka krav som helst på leverantörerna. Kraven måste ha ett naturligt samband med och vara rimliga i förhållande till det som ska upphandlas.

Tilldelning av kontrakt – utvärdering av anbud

Den upphandlande enheten tilldelar kontraktet enligt den utvärderingsgrund som har angivits; antingen det anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga för den upphandlande enheten eller det anbud som har lägsta pris.

Information om tilldelningsbeslut

En upphandlande enhet ska snarast möjligt skriftligen underrätta anbudssökandena och anbudsgivarna om de beslut som fattats om att sluta ett ramavtal eller att tilldela ett kontrakt och om skälen för besluten. Vid direktupphandling behöver inte underrättelsen göras skriftligt. En skriftlig underrättelse ska lämnas även vid ett beslut att avbryta en upphandling eller att en upphandling ska göras om.

Syftet med bestämmelsen är att en leverantör bättre ska kunna ta tillvara sin rätt att ansöka om överprövning. Det är därför viktigt att upphandlande enheter utformar informationen om tilldelningsbeslutet på ett tydligt sätt så att det framgår vilka omständigheter som legat till grund för beslutet att anta ett visst anbud. Det är inte tillräckligt att enheten i upplysning-

En kontroll bör inte ske rutinmässigt av om det finns grund för uteslutning på grund av brott.

Endast när det förekommer grundad anledning att anta att uteslutningsgrundande brott föreligger bör den upphandlande enheten skaffa sig underlag för ett eventuellt uteslutningsbeslut.

Kraven ställs ofta så att "en ribba" anges som leverantören ska visa att företaget klarar. Om leverantören passerar "ribban" har leverantören klarat prövningen och anses normalt vara lika kvalificerad som de företag som kvalificerat sig med större marginal.

Den upphandlande enheten får inte anta ett anbud som inte uppfyller kraven enligt förfrågningsunderlaget och inte heller göra prövningen mot andra kriterier än dem som har angivits.

Ett erbjudande som inte efterfrågats i förfrågningsunderlaget får inte vägas in vid valet av leverantör.

Tydligt redovisade skäl för tilldelningsbeslutet medför att anbudssökande, anbudsgivare och andra leverantörer får klart för sig varför kontraktet tilldelades en viss anbudsgivare.

Alltför intetsägande uppgifter kan innebära att myndigheten inte anses ha lämnat upplysningar om skälen för sitt beslut med följd att den föreskrivna fristen på tio dagar för överprövning inte börjar löpa.

arna som skäl anger att den vinnande leverantörens anbud var det ekonomiskt mest fördelaktiga. Om anbudet antagits på den grunden bör i upplysningarna även redovisas vilka omständigheter som den upphandlande enheten tagit hänsyn till, för att enheten ska anses ha lämnat tillräcklig information om skälen för tilldelningsbeslutet.

Upplysningar på begäran av en leverantör

En upphandlande enhet ska till den anbudssökande eller anbudsgivare som begär det lämna upplysningar om skälen för att leverantörens ansökan har avslagits eller anbud förkastats. Vidare ska en upphandlande enhet på begäran av en anbudsgivare som lämnat ett godtagbart anbud lämna upplysningar om utformningen av och de relativa fördelarna med det valda anbudet samt namnet på den anbudsgivare som tilldelats kontraktet eller parterna i ramavtalet.

Dokumentation och bevarande av handlingar

En upphandlande enhet ska dokumentera skälen för sina beslut och vad som i övrigt förekommit av betydelse vid upphandlingsförfarandet. Dokument som bör bevaras är exempelvis annons, förfrågningsunderlag, sändlista, öppningsprotokoll, anbudsansökningar, anbud, tjänsteanteckningar avseende kontakter med leverantörer (t.ex. förhandlingsprotokoll), utvärderingsprotokoll och handlingar som utvisar motiven för val av anbudsgivare och leverantör respektive skälen för förkastande av anbudsansökningar och anbud.

När en upphandling har avslutats ska en upphandlande enhet som är en myndighet och som omfattas av arkivlagen iakttäva kraven i denna. Övriga upphandlande enheter ska på betryggande sätt förvara anbudsansökningar och anbud med tillhörande beskrivningar, modeller och ritningar samt anbudsförteckningar, sammanställningar och liknande. Handlingarna ska bevaras minst fyra år från den dag kontraktet tilldelades.

Offentlighet och sekretess

Upphandlande enheter som omfattas av offentlighetsprincipen

För de upphandlande enheter som är upphandlande myndigheter och som omfattas av offentlighetsprincipen, dvs. statliga myndigheter, landsting och kommuner samt kommunala och landstingsägda bolag gäller så kallad absolut sekretess. Anbudsansökningar och anbud omfattas av **absolut sekretess** fram till det att den upphandlande enheten beslutat att tilldela ett

kontrakt till en viss leverantör eller alla anbudena offentliggjorts eller enheten på annat sätt avslutat upphandlingen.

Efter den tidpunkt då tilldelningsbeslut fattats eller alla anbud offentliggjorts, omfattas samtliga handlingar rörande upphandlingar av de vanliga reglerna om handlingars offentlighet och sekretess. Det innebär att offentlighetsprincipen som huvudregel gäller för uppgifter i sådana handlingar, d.v.s. att var och en har rätt att ta del av dem. Om någon begär ut handlingar i ett upphandlingsärende, är den upphandlande enheten skyldig att skyndsamt pröva om sekretess gäller för några uppgifter i handlingarna. Så kan vara fallet bl.a. om det kan antas att det allmänna lider skada om uppgifterna röjs eller om den upphandlande enheten har särskild anledning att anta att en enskild leverantör lider skada om uppgifterna röjs. Uppgifter som omfattas av sekretess får inte lämnas ut.

En leverantör bör redan i sitt anbud noggrant ange vilka uppgifter han anser ska vara sekretessbelagda och skälen till detta. Ett beslut om att inte lämna ut en uppgift i en handling i ett upphandlingsärende kan överklagas till kammarrätten. Vidare kan länsrätten på begäran besluta om ett s.k. editionsföreläggande varigenom den upphandlande myndigheten tvingas lämna ut vissa uppgifter. Den upphandlande myndigheten kan således inte garantera att uppgifter i anbud ska behandlas "konfidentiellt". Efter ett tilldelningsbeslut anses priset i det vinnande anbudets pris normalt inte vara föremål för sekretess.

Statliga och privata bolag omfattas inte av offentlighetsprincipen

Statliga och privata bolag som är upphandlande enheter omfattas normalt inte av offentlighetsprincipen. Dessa bolag omfattas endast av skyldigheten att lämna information om tilldelningsbeslutet och att på begäran av en leverantör som lämnat ett godtagbart anbud lämna vissa upplysningar om det valda anbudet som regleras i LUF.

Projekttävlingar

I 13 kap. LUF finns särskilda regler för hur en projekttävling genomförs.

Med projekttävling avses en tävling som är öppen för alla och som anordnas av en upphandlande enhet i syfte att förvärva en ritning eller en projektbeskrivning som en jury utsett till vinnande bidrag.

Absolut sekretess innebär att uppgifter ur anbudsansökningar och anbud inte får lämnas ut under upphandlingsprocessen till annan än den som har lämnat anbudet eller ansökan.

Exempel: uppgifter om vilka som har begärt ut förfrågningsunderlaget eller vilka som har kommit in med anbudsansökningar är hemliga. Det är inte heller tillåtet att ange hur många anbudsansökningar eller anbud som har inkommit.

5. Ramavtal

Tilldelning av kontrakt avseende ramavtal har inte reglerats särskilt detaljerat i LUF. En definition ges i LUF av begreppet ramavtal där innebörden anges vara ett avtal som ingås mellan en eller flera upphandlande enheter och en eller flera leverantörer i syfte att fastställa villkoren för senare tilldelning av kontrakt under en given tidsperiod. Ett ramavtal kan avse varor, tjänster eller byggentreprenader. Värdet av ett ramavtal ska beräknas till det högsta sammanlagda värdet av samtliga de kontrakt som planeras under ramavtalets löptid. De regler i LUF som finns beträffande ramavtal gäller för all upphandling såväl över som under tröskelvärdena. Det anges vidare att upphandlande enheter får tilldela kontrakt utan föregående annonsering om kontraktet bygger på ett ramavtal som upphandlats i enlighet med LUF:s bestämmelser.

Givetvis kan en upphandlande enhet inom försörjningssektorerna använda sig av LOU:s bestämmelser om ramavtal med en eller flera leverantörer där samtliga villkor fastställs i ramavtalet eller ramavtal med flera leverantörer där förnyad konkurrensutsättning sker.

I förarbetena anges att de mer detaljerade bestämmelserna om ramavtal i LOU i tillämpliga delar kan vara en utgångspunkt för bedömning av ramavtal. Exempel på detta är LOU:s bestämmelser om att ett ramavtal får löpa längre tid än fyra år endast om det finns särskilda skäl.

Tilldelning av ramavtal kan överprövas.

Inom statsförvaltningen finns ramavtal som tecknats för myndigheter och som omfattar många varor och tjänster. Myndigheter under regeringen ska följa förordningen (1998:796) om statlig inköpssamordning. Där regleras att det ska finnas ramavtal eller andra gemensamma avtal som omfattar varor och tjänster som myndigheterna upphandlar ofta, i stor omfattning eller som uppgår till stora värden. Syftet är att åstadkomma besparingar för staten genom att effektivisera upphandlingarna. Myndigheterna ska använda dessa avtal om de inte sammantaget finner en annan form av avtal bättre. Detta innebär att myndigheterna kan tilldela ett kontrakt (avropa) direkt från en leverantör som finns med på något av dessa ramavtal.

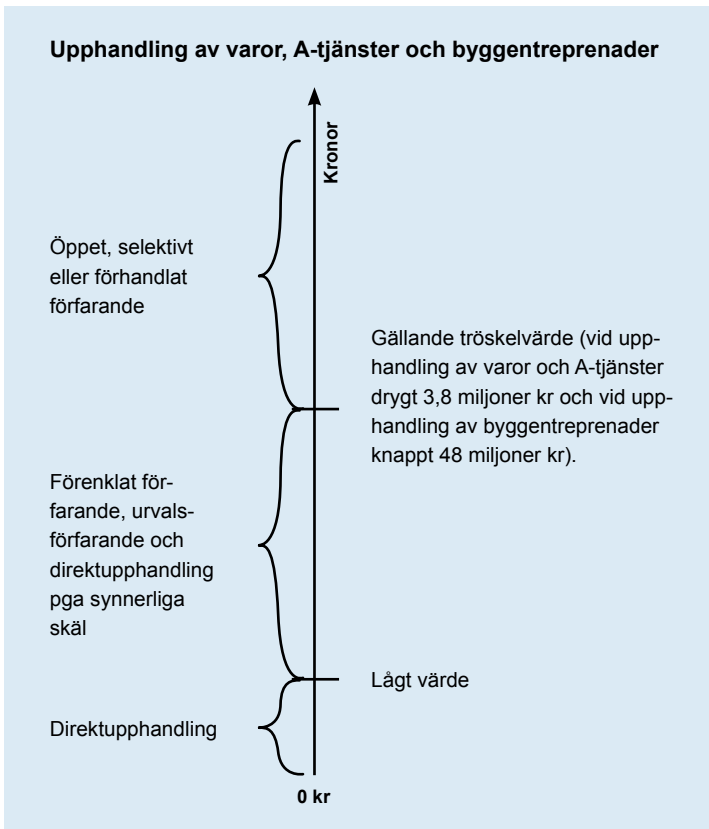
Kommuner, landsting och offentliga bolag är i vissa fall anslutna till de statliga ramavtalen och många har egna former för inköpssamverkan. För många upphandlande myndigheter/enheter är det obligatoriskt enligt interna beslut att använda sådana avtal.

EG-direktivet slår fast att användningen av ramavtal inte får påverka konkurrensen negativt. De grundläggande gemenskapsrättsliga principerna ska respekteras.

Att analysera konsekvenserna av att ingå ett ramavtal och vilka följder en viss konstruktion kan väntas få är ofta en förutsättning för en fungerande och lämplig lösning.

Ekonomistyrningsverket (ESV) har en central samordningsroll för den statliga inköpssamordningen, vilket bland annat innebär att samordna arbetet mellan de ramavtalsansvariga myndigheterna och övriga statliga myndigheter för att uppnå en effektivare inköpsverksamhet för staten.

Webbplatsen www.avropa.se är en portal för all statlig inköpssamordning och ger information om upphandlingar och ramavtal som sker inom den statliga inköpssamordningen.

Illustrationen visar att LUF:s bestämmelser gäller oavsett upphandlingens värde.

6. Vilket kapitel ska tillämpas?

Det beräknade förväntade värdet av kontraktet och, beträffande tjänster, kategori av tjänst avgör vilket kapitel och förfarande som ska tillämpas vid upphandlingen. Är det fråga om en upphandling som beräknas understiga aktuellt tröskelvärde ska bestämmelserna i 15 kap. LUF tillämpas. Upphandling av en B-tjänst ska genomföras enligt 15 kap. LUF, oavsett kontraktets värde. Om en upphandling avser en kombination av varor och tjänster ska den upphandlande enheten följa de regler som gäller för den typ som dominerar värdemässigt. Detsamma gäller om det är fråga om en blandning av A- och B-tjänster.

Om en upphandling avser mer än en verksamhet ska den upphandlande enheten tillämpa de bestämmelser som gäller

för den verksamhet som upphandlingen huvudsakligen avser. Med verksamhet menas de olika verksamheter (vatten, energi, transporter och posttjänster) som omfattas av LUF.

Tröskelvärden

Reglerna som är gemensamma för hela EU:s inre marknad gäller endast för upphandlingar över vissa värden, så kallade tröskelvärden. Det är främst här, vid de värdemässigt större upphandlingarna, som företagen väntas vara intresserade av att bevaka affärsmöjligheter och anbudsmarknader i andra län-der än hemlandet, för att eventuellt lämna in ett anbud.

Vid upphandling gäller olika bestämmelser i lagen beroende på om värdet beräknas vara över eller under tröskelvärdet.

En upphandlande enhet ska beräkna värdet av en upphandling för att fastställa tröskelvärdet. Tröskelvärdet ska beräknas exklusive mervärdesskatt och för avtalets hela löptid. Även eventuella optioner och förlängningsklausuler ska räknas in som om de kommer att utnyttjas. Eventuella premier eller ersättningar som anbudssökande eller anbudsgivare kommer att erbjudas ska också räknas in. Upphandlingen får inte delas upp och beräkningsmetod får inte väljas i syfte att komma under tröskelvärdet. Upprepade upphandlingar av samma kategori varor och tjänster under ett budgetår ska sammanräknas.

	Tröskelvärdena 2008* uttryckta i	
	EURO	SEK
Varor och tjänster	412 000	3 822 309
Byggtreprenader	5 150 000	47 778 869

*Regeringens tillkännagivande (2008:32) av tröskelvärdena vid offentlig upphandling.

Uppdelning i A- och B-tjänster

Tjänster delas in i A- och B-tjänster. Är det fråga om en upphandling av en A-tjänst ska den upphandlas enligt 15 kap. LUF om värdet beräknas understiga tröskelvärdet, annars enligt övriga bestämmelser. B-tjänster ska däremot oavsett värde upphandlas enligt 15 kap. LUF.

Anledningen till uppdelningen av tjänsterna är att A-tjänsterna anses vara mer lämpade för internationell konkurrens medan B-tjänster ofta är av sådan karaktär med hänsyn till nationella regler m.m. att det ansetts svårare att dra nytta av konkurrens från utländska leverantörer.

7. Upphandling under tröskelvärdena och av B-tjänster oavsett värde

Bestämmelserna i 15 kap. LUF är som ”en lag” i lagen. Kapitlet innehåller procedurregler för upphandling som inte omfattas av EG-direktiven, det vill säga upphandlingar under tröskelvärdena, upphandling av B-tjänster oavsett värde samt försvars- och säkerhetsupphandling. Dessa regler benämns ibland som Sveriges nationella regler och de bygger framför allt på de bestämmelser som Sverige hade för offentlig upphandling innan EG:s upphandlingsbestämmelser antogs. De grundläggande principerna för offentlig upphandling som återgivits ovan gäller även för upphandling enligt 15 kap. LUF.

Upphandlingsförfaranden

Den upphandlande enheten kan fritt välja mellan att genomföra ett förenklat eller ett urvalsförfarande:

Förenklat förfarande

Med förenklat förfarande avses ett förfarande där alla leverantörer har rätt att delta, deltagande leverantörer ska lämna anbud och den upphandlande enheten får förhandla med en eller flera anbudsgivare. Den upphandlande enheten begär i regel in anbud genom en annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig, eller genom annons i annan form som möjliggör effektiv konkurrens (t.ex. rikstäckande dagstidningar och branschtidningar). Under särskilda förutsättningar som anges i lagen får den upphandlande enheten utan föregående annonsering begära anbud från leverantörer genom att skicka en skrivelse.

Urvalsförfarande

Med urvalsförfarande avses ett förfarande där alla leverantörer har rätt att ansöka om att få lämna anbud, den upphandlande enheten inbjuder vissa leverantörer att lämna anbud och den upphandlande enheten får förhandla med en eller flera anbudsgivare. Den upphandlande enheten ska publicera en ansökningsinbjudan genom annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig. Den upphandlande enheten får i annonsen ange hur många leverantörer den avser att bjuda in att lämna anbud. Det saknas bestämmelser som närmare reglerar hur urvalet ska gå till. De grundläggande gemenskapsrättsliga principerna ska dock följas.

A-tjänster är t.ex. reklam-tjänster, tjänster avseende fastighetsförvaltning, organisationskonsulttjänster och olika transporter.

B-tjänster är t.ex. juridiska tjänster och hälso- och sjukvårdtjänster. Dessa ska således oavsett värde upphandlas enligt 15 kap. LUF.

I lagens bilaga 2 och 3 anges vilka tjänster som räknas som A-tjänster respektive B-tjänster. Grupperingen här är ganska grov och för att förstå vad som omfattas av de olika kategorierna kan man söka ledning i den så kallade CPV-nomenklaturen, se avsnitt fyra.

Direktupphandling

Med direktupphandling avses ett förfarande utan särskilda krav på anbud. Direktupphandling får endast användas om kontraktets **värde är lågt** eller om det finns **synnerliga skäl**. Den upphandlande enheten ska vid behov besluta om riktlinjer för användning av sådant förfarande. Riktlinjerna kan t.ex. innehålla vald gräns för lågt värde. Även vid direktupphandling bör prisjämförelser göras mellan olika leverantörer där detta är möjligt.

Sker upprepade direktupphandlingar av samma typ av vara eller tjänst bör ett ramavtal övervägas som då tecknas efter en formell upphandling. Ett anskaffningsbehov får inte delas upp i mindre delar i syfte att komma under gränsen för direktupphandling.

Förfrågningsunderlaget

Av ett förfrågningsunderlag ska det vidare framgå om ett anbud kan komma att antas utan föregående förhandling. En leverantör som inte särskilt har tillfrågats har rätt att på begäran få förfrågningsunderlaget på samma villkor som andra leverantörer.

Ett avtal som en upphandlande enhet ingått utan att ha iakttagit sin skyldighet att tillämpa LUF, en otillåten direktupphandling, har inte utgjort hinder för överprövning i domstol. En domstolsprövning kan leda till ett beslut om att enheten måste göra om upphandlingen.

Kriterierna ska viktas eller anges i prioritetsordning

Vid utvärderingsgrunden det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet ska den upphandlande enheten ange antingen hur de olika utvärderingskriterierna kommer att viktas eller ange dem i fallande prioritetsordning. Kriterieviktningen får anges som ett intervall med en lämplig största tillåtna spridning. Viktningen kan exempelvis, om kriterierna t.ex. är kvalitet och pris bestämmas till 70 procent respektive 30 procent. Om viktningen av kriterierna anges med intervall kan intervallet exempelvis vara en spridning mellan 60–70 procent respektive 30–40 procent.

Skälig anbudstid

Vid förenklat förfarande och urvalsförfarande finns inte några särskilt angivna tidsfrister för att inkomma med anbud utan det anges att leverantören ska ges skälig tid. Sätts en för kort anbudstid finns risk för att konkurrensen inte kan utnyttjas fullt ut. Om en leverantör klagar vid domstol kan domstolen besluta att upphandlingen får göras om på grund av för kort anbudstid.

Annonsering

Som huvudregel gäller att all upphandling, utom direktupphandling, ska annonseras. Skyldigheten att annonsera innebär att en annons ska publiceras i en elektronisk databas som är allmänt tillgänglig. Ett alternativ vid förenklat förfarande är en annons i annan form som möjliggör effektiv konkurrens.

Vid ett förenklat förfarande begär den upphandlande enheten in anbud genom en annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig, eller genom annons i annan form som möjliggör effektiv konkurrens, t.ex. rikstäckande dagstidningar och branschtidningar. Under särskilda förutsättningar som anges i lagen får den upphandlande enheten utan föregående annonsering begära anbud från leverantörer genom att skicka en skrivelse.

Vid ett urvalsförfarande ska den upphandlande enheten publicera en ansökningsinbjudan genom annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig. Tiden för att komma in med anbudsansökningar får aldrig vara kortare än tio dagar.

Av inbjudan vid ett urvalsförfarande ska det framgå dels hur en anbudsansökan får lämnas, dels den dag ansökan senast ska ha kommit in. Enheten får i sin inbjudan ange det antal leverantörer som den avser att bjuda in. Antalet ska då bestämmas med hänsyn till arten av det som ska upphandlas och vara tillräckligt stort för att effektiv konkurrens ska uppnås.

B-tjänster över tröskelvärdena

Utöver ovannämnda regler ska enheten vid upphandling av B-tjänster göra en tröskelvärdesberäkning enligt reglerna i 3 kap. LUF. B-tjänster över tröskelvärdena ska hänvisa till europeiska specifikationer och standarder i de fall förfrågningsunderlaget innehåller en teknisk beskrivning. När upphandlingen är avslutad ska enheten inom 60 dagar annonsera resultatet av upphandlingen i EUT.

Upphandlingar som rör rikets säkerhet och försvarsupphandlingar

Upphandling som omfattas av sekretess eller andra särskilda begränsningar med hänsyn till rikets säkerhet samt upphandling av försvarsprodukter och tjänster som inte har civil användning regleras av 15 kap. LUF oavsett värde. Regeringen kan dock göra undantag från bestämmelserna för sådan upphandling med hänsyn till försvars- eller säkerhetspolitiska intressen.

15 kap. LUF innehåller följande rubriker:

- Tillämpningsområdet
- Tillämpliga bestämmelser
- Upphandlingsförfaranden
- Annonsering vid förenklat förfarande
- Begäran om anbud utan föregående annonsering
- Annonsering vid urvals förfarande
- Förfrågningsunderlag
- Kommunikationsmedel vid offentlig upphandling
- Tidsfrister för att lämna anbudsansökningar och anbud
- Innehåll i annonser, m.m.
- Mottagande och öppnande av anbud
- Rättelse av fel, förtydligande och komplettering
- Kontroll och uteslutning av leverantörer
- Särskilda villkor för fullgörande av kontrakt
- Prövning av anbudsansökningar och anbud
- Alternativa grunder för tilldelning av kontrakt
- Onormalt låga anbud
- Dokumentation, under rättelse och förvaring av handlingar
- Meddelande till kommissionen om resultat av en upphandling av B-tjänster
- Upphandling som rör rikets säkerhet m.m.
- Projekttävlingar

8. Upphandling över tröskelvärdena

Upphandlingsförfaranden

Upphandlande enheter inom försörjningssektorerna kan fritt välja mellan att genomföra ett öppet, ett selektivt eller förhandlat förfarande. En upphandling över tröskelvärdena kan gå till på något av följande sätt:

Öppet förfarande

Med öppet förfarande avses ett förfarande där alla leverantörer får lämna anbud. Den upphandlande enheten annonserar upphandlingen och intresserade leverantörer begär ut förfrågningsunderlaget. Förhandlingar med tänkbara leverantörer får inte ske.

Selektivt förfarande

Med selektivt förfarande avses ett förfarande där alla leverantörer kan ansöka om att få delta men endast anbudssökande som inbjuds av den upphandlande enheten att delta får lämna anbud. Den upphandlande enheten bjuder genom annons in tänkbara leverantörer att ansöka om att få lämna anbud. En kvalificering görs av leverantörerna och därefter bjuder den upphandlande enheten in de utvalda leverantörerna att lämna anbud. Inga andra anbud än från de leverantörer som inbjudits får prövas av den upphandlande enheten. Förhandlingar med tänkbara leverantörer får inte ske.

Förhandlat förfarande

Med förhandlat förfarande avses ett förfarande där den upphandlande enheten inbjuder utvalda leverantörer såsom vid selektivt förfarande och får förhandla om kontraktsvillkoren med en eller flera av dem. Liksom vid selektivt förfarande sker först en kvalificering av leverantörerna. Därefter bjuder enheten in de kvalificerade leverantörerna att lämna anbud eller till förhandling. I vissa fall får förhandlat förfarande ske utan att föregående annonsering.

Utöver dessa tre förfaranden tillkommer inom försörjningssektorerna möjligheten att tillämpa ett s.k. **kvalificeringssystem**. En upphandlande enhet får ha ett särskilt kvalificeringssystem för urval på förhand av leverantörer som får delta i selektivt förfarande eller förhandlat förfarande. När ett kvalificeringssystem upprättas och tillämpas ska det annonseras. Alla leverantörer har rätt att när som helst ansöka om att få vara med i

systemet. En upphandlande enhet kan därefter utan ytterligare annonsering bjuda in leverantörer för att lämna anbud i en upphandling.

En kvalificering får begränsas till deltagande i upphandlingar av en eller flera kategorier av byggentreprenader, varor och tjänster. Detta kan innebära att en leverantör kan kvalificeras för exempelvis endast anläggande av vägar eller tillhandahållande av visst slag av varor. Det huvudsakliga syftet med ett kvalificeringssystem är att vinna tid för den upphandlande enheten.

Tekniska specifikationer m.m.

Det finns bestämmelser för hur en teknisk specifikation i förfrågningsunderlaget ska vara utformad och i vissa fall är det obligatoriskt vid upphandlingar över tröskelvärdena inklusive upphandling av B-tjänster att hänvisa till en standard i en upphandling. Upphandlande enheter är därför skyldiga att hålla sig informerade om eventuellt existerande standarder på aktuellt område. Det finns utarbetade standarder vid byggentreprenad-, varu- och tjänstekontrakt. Swedish Standards Institute (SIS) kan här ge viss vägledning (www.sis.se).

Viktning av kriterierna är huvudregel

Utvärderingskriterierna ska, till skillnad från vad som gäller enligt 15 kap. LUF, viktas inbördes. Viktningen får anges som ett intervall med en lämplig största tillåtna spridning. Viktningen kan exempelvis, om kriterierna t.ex. är kvalitet och pris bestämmas till 70 procent respektive 30 procent. Om viktningen av kriterierna anges med intervall kan intervallet exempelvis vara en spridning mellan 60–70 procent respektive 30–40 procent.

Om det enligt den upphandlande enheten inte är möjligt att ange viktningen av de olika kriterierna, ska dessa anges i fallande prioritetsordning.

Annonsering

Annonsering av kontrakt är en väsentlig del i förverkligandet av den inre marknaden. För att alla tänkbara leverantörer, oavsett nationalitet, ska kunna få information om kommande kontrakt ska dessa annonseras enligt vissa fastställda standardformulär eller blanketter. Det är obligatoriskt att använda blanketterna, som kan nås på webbplatsen www.simap.eu.int eller via länken på Konkurrensverkets webbplats. Bestämmelser om annonsering av upphandlingar över tröskelvärdet finns dels i 7 kap. LUF och dels i förordning (2007:1099) om offentlig upphandling och upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

Upphandlande enheter kan infordra anbud antingen genom en annons om den specifika upphandlingen, genom förhandsannonsering eller genom annons om att den upphandlade enheten har upprättat ett kvalificeringssystem.

Med **upphandlarprofil** avses en sammanställning av uppgifter som är tillgängliga på internet och som innehåller information om den upphandlande enheten och dess upphandlingar. Det finns inte något krav på att en upphandlarprofil måste innehålla viss information.

Det finns bestämmelser om

1. **förhandsannonsering** av planerade upphandlingar för de närmaste 12 månaderna. Syftet med denna annonsering är att sprida information om kommande kontrakt. Förhandsannonsering är endast obligatorisk om den upphandlande enheten vill förkorta anbudstiderna. Annonseringen kan ske på enhetens **upphandlarprofil** eller, som vid annan annonsering, genom att skicka en förhandsannons till Europeiska kommissionen. Om annonseringen sker på upphandlarprofilen ska den upphandlande enheten skicka ett meddelande om detta till kommissionen. Innehållet i en förhandsannonsering ska vara densamma, oavsett om offentliggörandet sker genom att annonsen sänds till kommissionen eller offentliggörs i upphandlarprofilen.

Upphandlande enheter kan vid selektivt och förhandlat förfarande använda sig av förhandsannonsering för att bjuda in leverantörer att lämna intresseanmälan. Någon ytterligare annonsering genomförs inte.

2. **annonsering om kvalificeringssystem**. En upphandlande enhet som upprättar ett kvalificeringssystem ska årligen annonsera om detta. Om systemet ska gälla för kortare tid än tre år räcker det med en annons i början av perioden. Annonsen ska innehålla uppgifter om vad systemet avser och hur tänkbara leverantörer kan ta del av de regler som gäller för systemet. En upphandlande enhet kan därefter utan ytterligare annonsering bjuda in leverantörer för att lämna anbud i ett selektivt eller förhandlat förfarande.
3. **annonsering av en aktuell upphandling** för tilldelning av ett kontrakt eller ett ramavtal avseende varor, tjänster eller byggentreprenader. Syftet här är att uppmärksamma alla tänkbara leverantörer på det aktuella kontraktet, så att möjlighet ges för dem att delta i upphandlingen.
4. **efterannonsering** av resultatet av en upphandling, där den upphandlande enheten har tilldelat ett kontrakt eller ingått ett ramavtal. En annons om upphandlingsresultatet ska skickas senast två månader efter det att kontraktet tilldelats. Tilldelning av ett kontrakt som görs med stöd av ett ramavtal behöver inte efterannonseras. Resultatet av en upphandling av en B-tjänst ska efterannonseras om kontraktets värde uppgår till minst gällande tröskelvärdet. Syftet med denna annonsering är dels att informera den inre marknadens leverantörer om tilldelade större kontrakt och dels vissa övervaknings- och statistiska ändamål.

Leverantörer kan få information om och söka efter upphandlingar i EUT genom databasen Tenders Electronic Daily (TED).

TED finns tillgänglig på internet (www.ted.eur-op.eu.int eller via Konkurrensverkets webbplats). Dessutom finns ett antal företag som hjälper leverantörer med att söka och bevaka annonser.

Tidsfrister

En upphandlande enhet ska vid bestämning av tidsfristen särskilt ta hänsyn till hur komplex upphandlingen är och hur lång tid som behövs för att utarbeta ett anbud. De tidsfrister som anges i lagen är minimitider och en bedömning bör göras vid varje enskild upphandling om vilken frist som är lämplig.

Vid öppet förfarande är minsta tid för att lämna anbud 52 dagar. Vid selektivt och förhandlat förfarande är tiden normalt 37 dagar för att ansöka om att få delta i upphandlingen. Den upphandlande enheten och utvalda anbudssökanden får komma överens om tiden för att lämna anbud. Om överenskommelse inte kan nås, bör dock denna tid vara minst 24 dagar.

Tidsfristen får förkortas när upphandlingen har förhandsannonserats på föreskrivet sätt, om annonsen har skickats elektroniskt och om förfrågningsunderlaget och samtliga kompletterande handlingar har tillhandahållits elektroniskt.

Om den upphandlande enheten utarbetat och skickat annonsen elektroniskt kan anbudstiden i vissa fall minskas med sju dagar och om den upphandlande enheten tillhandahåller förfrågningsunderlaget elektroniskt kan anbudstiden minskas ytterligare med fem dagar.

Kriterier för urval

Vid selektivt eller förhandlat förfarande ska den upphandlande enheten välja ut eller utesluta leverantörer enligt de kriterier och grunder som den angett och har gjort tillgängliga för berörda leverantörer. Den upphandlande enheten ska använda kriterier som grundas på ett objektiva behov av att minska antalet anbudssökande till en nivå som kan anses rimlig med hänsyn till upphandlingen och på de resurser som behövs för att genomföra den. De utvalda anbudssökande ska vara så många att effektiv konkurrens kan uppnås.

En upphandlande enhet som har ett kvalificeringssystem kan ur systemet välja ut de leverantörer som inbjuds att lämna anbud i ett selektivt eller förhandlat förfarande. Enheten ska ange kriterier och regler som gäller för urval samt tillämpliga grunder för uteslutning från kvalificeringssystemet. Kriterierna och villkoren för urval får uppdateras vid behov. Av de allmänna principerna följer att kriterierna ska utformas så att samma krav ställs på varje leverantör och att urvalet görs utan ovidkommande hänsyn.

Åberopa annans kapacitet

En anbudssökande eller anbudsgivare som inte för egen del klarar de ekonomiska, tekniska och yrkesmässiga kapacitetskrav som den upphandlande enheten ställt upp som krav i en upphandling över tröskelvärdena, har möjlighet att visa att den disponerar över ett annat företags resurser så att efterfrågad kapacitet därigenom uppnås.

Dokumentation

Det anges uttryckligen i LUF att en upphandlande enhet ska bevara sådan information som behövs för att vid senare tillfälle kunna motivera beslut om kvalificering, val av leverantörer och tilldelning av kontrakt, beslut om förfaranden utan föregående annonsering och beslut om att inte tillämpa LUF i en viss upphandling.

Restriktiv tolkning av undantagsregler

EG-domstolen har uttalat att bestämmelser om undantag ska tolkas restriktivt och att det är den som åberopar undantaget som ska visa på omständigheter som gör undantaget tillämpligt. Om en upphandlande enhet anser sig ha rätt att tillämpa en undantagsregel i LUF, t.ex. köp inom en koncern, ligger bevisbördan för att alla förutsättningar för att tillämpa detta undantag på enheten i fråga.

9. Klaga på en upphandling

De rättsmedel som erbjuds leverantörer i 16 kap. LUF är talan om överprövning i allmän förvaltningsdomstol (länsrätt, kamrarrätt och Regeringsrätten) och skadeståndstalan i allmän domstol (tingsrätt, hovrätt och Högsta domstolen).

Överprövning

En leverantör kan begära överprövning vid länsrätt av en pågående upphandling, om han anser att en upphandlande enhet har brutit mot lagen och om detta samtidigt har medfört eller kan komma att medföra att leverantören lider skada.

Om länsrätten finner att en överträdelse av LUF skett och att skada uppkommit eller kan uppkomma, kan länsrätten besluta att upphandlingen ska göras om eller rättas till. Länsrätten kan också förordna att upphandlingen inte får avslutas i avvaktan på rättens slutliga avgörande (s.k. interimistiskt beslut). Samma regler om överprövning gäller för all upphand-

Om en leverantör anser sig ha blivit felbehandlad i en upphandling bör denne, om det fortfarande finns tid, vända sig direkt till den upphandlande enheten innan talan väcks i domstol. Många processer kan förhindras genom en sådan kontakt.

ling. En utländsk leverantör har samma möjligheter som en svensk leverantör att föra talan enligt LUF. Rätt att föra talan i överprövningsmål tillkommer endast leverantörer.

Vid alla upphandlingsförfaranden, utom vid direktupphandling, kan en ansökan om överprövning prövas i sak av länsrätt fram till dess att ett upphandlingskontrakt ingåtts och att tio dagar gått från det att den upphandlande enheten lämnat tillräckliga upplysningar om tilldelningsbeslutet.

Det är i och för sig inte förbjudet att sluta avtal innan tiodagarsfristen gått ut. En länsrätt kan dock, under tiodagarsfristen, ta upp en ansökan om överprövning till prövning, trots att ett upphandlingskontrakt redan har slutits. En upphandlande enhet som sluter avtal under tiodagarsfristen löper därför i vissa fall risk att på civilrättsliga grunder bli skadeståndsskyldig gentemot den anbudsgivare med vilken avtal slutits, om länsrätten förordnar om att upphandlingen ska rättas eller göras om.

Processen hos förvaltningsdomstolar (länsrätt samt kamrarrätt och Regeringsrätt efter meddelat prövningstillstånd) är normalt skriftlig och vardera parten betalar sina eventuella kostnader, t.ex. ombudsarvoden. Domstolarna tar inte ut några avgifter för att pröva ansökan.

Skadestånd

Efter den tidpunkt då en upphandling anses avslutad, kan en leverantör som anser sig ha lidit skada endast föra talan om skadestånd mot den upphandlande enheten vid tingsrätt i första instans. Talan ska normalt väckas inom ett år från den tidpunkt då upphandlingskontrakt slöts. Tingsrättens dom kan överklagas till hovrätt och Högsta domstolen är högsta instans.

Andra möjligheter att klaga

Europeiska kommissionen tar emot klagomål inte bara från leverantörer utan från vem som helst som anser att upphandlingsreglerna har överträtts.

Konkurrensverket, som utövar tillsyn över den offentliga upphandlingen, kan ta upp klagomålsärenden till prövning, om det anses vara av allmänt eller principiellt intresse. En upphandlande enhet är skyldig att tillhandahålla de upplysningar som Konkurrensverket begär för sin tillsyn.

Kommerskollegium är Sveriges representant i nätverket SOLVIT (www.kommers.se), som har skapats för att en leverantör snabbt och enkelt ska få hjälp att komma till rätta med problem som beror på att lagstiftningen kring den inre marknaden (t.ex. upphandlingslagstiftningen) inte tillämpas riktigt.

Det är framför allt vid problem i samband med anbudsgivning över nationsgränserna som nätverket ska fylla en funktion. Det finns ett SOLVIT-center i varje EU/EES-land.

Klagomål kan också framföras till **Justitieombudsmannen (JO)**, **Justitiekanslern (JK)** samt den upphandlande enhetens **revisorer**.

Lagar och förordningar

Lag (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU)

Lag (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF)

Förordning (1998:796) om statlig inköpssamordning

Förordning (2007:1099) om offentlig upphandling och upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster

Förordning (2006:260) om antidiskrimineringsvillkor i upphandlingskontrakt

Tillkännagivande (2008:32) av tröskelvärden vid offentlig upphandling

Tillkännagivande (2007:1108) av de försvarsprodukter som avses i lagen (2007:1091) om offentlig upphandling

Lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer

Sekretesslagen (1980:100)

Förvaltningslagen (1986:223)

Arkivlagen (1990:782)

EG:s procedurdirektiv:

Europaparlamentets och Rådets direktiv 2004/18/EG om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster, det så kallade klassiska direktivet

Europaparlamentets och Rådets direktiv 2004/17/EG, om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, det så kallade försörjningsdirektivet

EG:s rättsmedelsdirektiv:

89/665/EEG, 92/13/EEG och 2007/66/EG med ändring av rådets direktiv 89/665/EEG och 92/13/EEG vad gäller effektivare förfaranden för prövning av offentlig upphandling

Övrigt:

Proposition 2006/07:128 Ny lag om offentlig upphandling och upphandling inom vatten, energi, transporter och posttjänster

Förordning (EG) nr 1422/2007 om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG och 2004/18/EG avseende de tröskelvärden som ska tillämpas vid upphandlingsförfaranden

KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EG) NR 1564/2005 av den 7 september 2005 om fastställande av standardformulär för offentliggörande av meddelanden inom ramen för anbuds-förfaranden i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG och 2004/18/EG

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EG) nr 2195/2002 av den 5 november 2002 om en gemensam terminologi vid offentlig upphandling (CPV)

RÅDETS FÖRORDNING (EG) nr 1182/71 av den 3 juni 1971 om regler för bestämning av perioder, datum och frister

Ordlista

A- och B-tjänster	EG-direktiven och LOU respektive LUF delar in tjänster i A- och B-tjänster. I bilaga 2 och 3 till LOU och LUF anges vilka tjänster som räknas som A-tjänster respektive B-tjänster.
Administrativa bestämmelser	Sådana bestämmelser i förfrågningsunderlaget som gäller för den aktuella upphandlingen (t.ex. upphandlingsförfarande, sista anbudsdag och anbudets giltighetstid).
Anbudssökande	Den som ansöker om att få delta i ett selektivt, förhandlat förfarande eller urvalsförfarande.
Avrop	Tilldelning av kontrakt som grundar sig på ett ramavtal.
Byggkoncession	Ett kontrakt av samma slag som ett byggtreprenadkontrakt men som innebär att ersättningen helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja anläggningen.
CPV	Common Procurement Vocabulary är den särskilda nomenklatur som Europiska kommissionen har tagit fram för varor, tjänster och byggtreprenader och som används vid annonsering.
EUT	Europeiska gemenskapernas officiella tidning. Tillägget till EUT benämns EUT S. I tillägget återfinns bland annat medlemsländernas annonser om offentliga upphandlingar över tröskelvärdena. Tillägget publiceras på internet i TED.
Förfrågningsunderlag	Det skriftliga underlag för anbud som en upphandlande myndighet/enhet tillhandahåller en leverantör.
Försörjningslagen	Med upphandling inom försörjningssektorerna avses sådan upphandling som görs av upphandlande enheter som bedriver verksamhet inom något av områdena vatten, energi, transporter och posttjänster. Direktiv 2004/17/EG. Införlivat i svensk rätt genom lagen (2007:1092) om upphandling (LUF).
Klassiska lagen	Med upphandling inom den klassiska sektorn avses offentliga upphandlingar som görs av kommuner, landsting, statliga myndigheter och vissa offentliga bolag, som inte bedriver någon av de verksamheter som hör till försörjningssektorerna. Direktiv 2004/18/EG. Införlivat i svensk rätt genom lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU).
Kommersiella villkor	Sådana villkor i förfrågningsunderlaget som ska gälla under avtalsperioden (t.ex. betalnings- och leveransvillkor).
Kvalificeringssystem	Ett system för urval inom försörjningssektorerna för urval på förhand av leverantörer som får delta i selektivt eller förhandlat förfarande.
Kvalifikationskrav	Krav på leverantörers lämplighet.
Principerna för offentlig upphandling	De fem grundläggande principerna gäller för all upphandling. Dessa är: principen om icke-diskriminering, principen om likabehandling, principen om transparens, proportionalitetsprincipen och principen om ömsesidigt erkännande.

Ramavtal	Ett avtal som ingås mellan en upphandlande myndighet/enhet och en eller flera leverantörer i syfte att fastställa villkoren för senare tilldelning av kontrakt under en given tidsperiod.
Rättsmedel	Överprövning i allmän förvaltningsdomstol, vilken kan leda till ett förordnande att upphandlingen ska göras om eller rättas till samt skadeståndstalan i allmän domstol.
TED	Tenders Electronic Daily, databas med information om annonser om upphandling inom framförallt EU och EES.
Tilldelningsbeslut	Myndighetens/enhetens beslut om leverantör och anbud.
Tilldelningskriterier	se Utvärderingskriterier
Tillsyn	Över offentlig upphandling utövas av Konkurrensverket.
Tjänstekoncession	Ett kontrakt av samma slag som ett tjänstekontrakt men som innebär att ersättningen för tjänsterna helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja tjänsten.
Tröskelvärde	De belopp som Europiska kommissionen har beslutat om. Enligt LOU och LUF gäller olika bestämmelser för en upphandling bland annat beroende på om kontraktets värde beräknas överstiga gällande tröskelvärden eller inte.
Upphandlande enheter	Upphandlande enheter är det begrepp som används i LUF för dem som bedriver verksamhet inom områdena vatten-, energi-, transport- och post-tjänster.
Upphandlande myndigheter	Upphandlande myndigheter är det begrepp som används i LOU för dem som upphandlar. Dessa är bl.a. statliga, kommunala och andra myndigheter, beslutande församlingar i kommuner och landsting, samt sådana bolag, föreningar, samfälligheter och stiftelser om de har inrättats för att täcka behov i det allmännas intresse där detta behov inte är av industriell eller kommersiell karaktär och uppfyller åtminstone ett av de uppställda kraven på offentlig finansiering, tillsyn eller styrelserepresentation.
Upphandlarprofil	En sammanställning av uppgifter som är tillgängliga på internet och som innehåller information om myndigheten/enheten och dess upphandlingar.
Upphandlingsförfaranden	Förenklat förfarande, urvalsförfarande och direktupphandling – förfaranden som tillämpas enligt förutsättningar vid upphandling enligt 15 kap. LOU respektive LUF. Öppet förfarande, selektivt förfarande och förhandlat förfarande – förfaranden som tillämpas enligt förutsättningar för upphandling som inte omfattas av 15 kap. LOU respektive LUF.
Urvalskriterier	Kriterier som tillämpas för att begränsa antalet anbudssökande.
Utvärderingsgrunder	Det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet eller det anbud som har lägsta pris.
Utvärderingskriterier	Ska anges när utvärderingsgrunden ”det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet” används. Utvärderingskriterier är de omständigheter som myndigheten/enheten kommer att ta hänsyn till vid utvärderingen. t.ex. kvalitet, leveranstid och pris.

Länkar

Ekonomistyrningsverket (www.esv.se) och enheten för Statliga inköpssamordningen (www.avropa.se)

Europeiska kommissionens startsida för offentlig upphandling (http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/index_en.htm)

Företagarguiden, information om offentlig upphandling för företag (www.nutek.se)

Justitiekanslern (www.jk.se)

Justitieombudsmannen (www.jo.se)

Kommerskollegium (www.kommers.se)

Konkurrensverket (www.konkurrensverket.se)

Miljöstyrningsrådet (www.msr.se)

SIMAP (www.simap.eu.int)

Swedish Standards Institute (www.sis.se)

Tenders Electronic Daily (TED) (www.ted.eur-op.eu.int)

Kontakta oss

Postadress: Konkurrensverket ,103 85 Stockholm

Telefon: 08-700 16 00

Fax: 08-24 55 43

E-post: konkurrensverket@kkv.se

webbplats: www.konkurrensverket.se

Telefontid upphandlingsfrågor: kl. 09.00-11.30

Beställ

Denna skrift är kostnadsfri vid beställning
av enstaka exemplar.

Beställer du fler än fem exemplar kostar den
25 kr/st inklusive porto.

Skriften kan också laddas ner kostnadsfritt på

www.konkurrensverket.se/informationmaterial

En engelsk version av del 1 planeras under 2008.

Den här skriften innehåller en introduktion till de två svenska upphandlingslagarna som gäller från den 1 januari 2008.

De allra flesta upphandlare och leverantörer omfattas av lagen om offentlig upphandling (LOU) som beskrivs i del 1.

För upphandlare och leverantörer inom vatten, energi, transporter och posttjänster gäller försörjningslagen (LUF) som beskrivs i del 2.

Skriften innehåller också en ordlista, webbadresser till olika aktörer och en sammanställning över lagar och förordningar på upphandlingsområdet.

KONKURRENSVERKET

Swedish Competition Authority

Adress 103 85 Stockholm

Besöksadress Sveavägen 167

Telefon 08-700 16 00

Fax 08-24 55 43

konkurrensverket@kkv.se

www.konkurrensverket.se